

เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการสายงานเศรษฐกิจมหภาค
การประเมินผล และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ประจำปี 2566

เรื่อง

ความไม่สอดคล้องของแรงงาน :
ข้อจำกัดและความท้าทายต่อเศรษฐกิจไทย

คณะผู้จัดทำ

นายพีรพัฒน์ ตัณฑวณิช

นายสยามภู ภูอุดม

นายอิสระ วงศ์วิวัฒน์

นายเชมณัฐ แก้วทอง

นางสาวธัญจิรา สกกุลหรั่ง

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

25 กันยายน 2566

คำนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ได้กำหนดเป้าหมายสำคัญในการปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม ควบคู่ไปกับการพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ เพื่อเร่งรัดการเตรียมความพร้อมด้านกำลังคนให้มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาดและเอื้อต่อการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ โดยในช่วงที่ผ่านมาประเทศไทยเผชิญข้อจำกัดทางด้านแรงงานทั้งในเชิงปริมาณจากการลดลงของกำลังแรงงานภายใต้การเข้าสู่สังคมสูงวัยสมบูรณ์ และในด้านคุณภาพแรงงานสะท้อนจากผลิตภาพแรงงานที่ปรับตัวลดลงจากผลกระทบของโควิด-19 และยังคงฟื้นตัวได้อย่างล่าช้า นอกจากนี้ ยังมีปัญหาจากความไม่สอดคล้องระหว่างความต้องการของตลาดแรงงานและคุณภาพของแรงงาน (Skill mismatch) โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้แนวโน้มความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ การพัฒนาคุณภาพการศึกษายังเป็นไปอย่างล่าช้า ด้วยเหตุนี้ การลดลงของแรงขับเคลื่อนจากปัจจัยแรงงานทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพดังกล่าวจึงเป็นปัจจัยข้อจำกัดสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อศักยภาพการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยสายงานเศรษฐกิจมหภาค การประเมินผลและการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงได้จัดงานสัมมนาวิชาการสายงานฯ ประจำปี 2566 โดยกำหนดให้มีการนำเสนอผลการศึกษาเรื่อง “ความไม่สอดคล้องของแรงงาน : ข้อจำกัดและความท้าทายต่อเศรษฐกิจไทย” เพื่อนำเสนอผลการวิเคราะห์สถานการณ์ความไม่สอดคล้องของแรงงาน รวมถึงผลกระทบต่อระดับรายได้ของแรงงานและเศรษฐกิจมหภาค ในอันที่จะนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เหมาะสม

ในโอกาสนี้ สายงานเศรษฐกิจมหภาค การประเมินผล และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เข้าร่วมการเสวนา ตลอดจนผู้ที่เข้าร่วมงานสัมมนาวิชาการทุกท่าน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานศึกษาวิจัยนี้จะเป็นการขยายองค์ความรู้ในการทำความเข้าใจตลาดแรงงานของไทยและความเชื่อมโยงกับภาพรวมเศรษฐกิจซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและนำไปสู่การกำหนดแนวนโยบายและทิศทางการพัฒนาประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

กันยายน 2566

สารบัญ

หน้า

คำนำ.....	i
สารบัญภาพ.....	iv
บทสรุปผู้บริหาร.....	v
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 การขยายตัวของเศรษฐกิจไทย.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	10
1.3 แนวทางการศึกษา.....	10
บทที่ 2 กรอบแนวคิดและ การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	11
2.1 นิยามความไม่สอดคล้องของทักษะแรงงาน.....	11
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
บทที่ 3 ข้อมูลและวิธีการศึกษา.....	17
3.1 ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา.....	17
3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลความไม่สอดคล้องทางการศึกษาในแนวคิด ตามการกำหนดระดับทักษะที่จำเป็นในแต่ละอาชีพ (ISCO-08) ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO).....	17
บทที่ 4 ผลการศึกษา.....	20
4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสอดคล้องด้านการศึกษาของแรงงานจากข้อมูลด้านอุปทานแรงงาน.....	20
4.2 การวิเคราะห์อุปสงค์ส่วนเกินของตลาดแรงงาน.....	29
4.3 ผลการประมาณการความไม่สอดคล้องทางการศึกษาของแรงงานต่อรายได้ของแรงงาน.....	36
4.4 ความไม่สอดคล้องของทักษะแรงงานต่อเศรษฐกิจมหภาค.....	40
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	45
5.1 สรุปผลการศึกษา.....	45
5.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	46
บรรณานุกรม.....	48

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1.1	อัตราการศึกษาต่อหัวทางเศรษฐกิจของโลกและไทย แยกตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	2
ตารางที่ 1.2	อัตราการศึกษาต่อหัวทางเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ.....	3
ตารางที่ 1.3	การขยายตัวทางเศรษฐกิจและสัดส่วนของการลงทุนของไทย	5
ตารางที่ 1.4	แหล่งที่มาของการขยายตัวทางเศรษฐกิจและผลผลิตภาพการผลิตโดยรวมของไทย	6
ตารางที่ 1.5	การเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากรและวัยแรงงานของไทย.....	7
ตารางที่ 3.1	การกำหนดระดับทักษะที่แรงงานได้รับจากการศึกษาในหลักสูตรของสถาบันการศึกษา (Skill Levels by Education) ตามหลัก ISCED-1997 (UNESCO) และระดับทักษะที่ต้องการในแต่ละอาชีพ (Skill Levels by Occupation) ตามหลัก ISCO-2008 (ILO).....	18
ตารางที่ 3.2	การนิยามความไม่สอดคล้องทางการศึกษาแยกตามกลุ่มอาชีพ	19
ตารางที่ 4.1	จังหวัดที่มีสัดส่วนอุปสงค์แรงงานส่วนเกิน 5 อันดับแรก จำแนกตามกิจกรรมการผลิต	31
ตารางที่ 4.2	จังหวัดที่มีสัดส่วนอุปสงค์แรงงานส่วนเกิน 5 อันดับแรก จำแนกตามกลุ่มอาชีพ	33
ตารางที่ 4.3	ความต้องการต่อการบรรจุจริง ของ 5 อันดับจังหวัด จำแนกรายประเภทกิจการ	35
ตารางที่ 4.4	ผลการประมาณการความไม่สอดคล้องทางการศึกษาต่อรายได้ของแรงงาน.....	37
ตารางที่ 4.5	ผลการประมาณการความไม่สอดคล้องทางการศึกษาต่อรายได้ของแรงงาน จำแนกตามระดับการศึกษา	37
ตารางที่ 4.6	ผลการประมาณการความไม่สอดคล้องทางการศึกษาต่อรายได้ของแรงงาน จำแนกตามกลุ่มอาชีพ	38
ตารางที่ 4.7	ผลการประมาณการความไม่สอดคล้องทางการศึกษาต่อรายได้ของแรงงาน จำแนกตามสาขาการผลิต	39
ตารางที่ 4.8	ความสัมพันธ์ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อสัดส่วนของแรงงานที่ทำงานไม่สอดคล้องกับระดับการศึกษา	40
ตารางที่ 4.9	ผลกระทบของความไม่สอดคล้องของระดับการศึกษาของแรงงานต่อเศรษฐกิจ	42
ตารางที่ 4.10	ผลกระทบของความไม่สอดคล้องของระดับการศึกษาของแรงงานต่อเศรษฐกิจ	43

สารบัญภาพ

หน้า

แผนภาพที่ 1.1	รายได้เฉลี่ยต่อประชากรของประเทศต่าง ๆ.....	4
แผนภาพที่ 1.2	สัดส่วนของประชากรไทย.....	8
แผนภาพที่ 1.3	สัดส่วนผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ปี พ.ศ. 2565 จำแนกรายสาขาวิชา.....	10
แผนภาพที่ 2.1	จำแนกความไม่สอดคล้องของแรงงานประเภทต่าง ๆ.....	12
แผนภาพที่ 4.1	ความไม่สอดคล้องทางการศึกษาของแรงงานทั้งประเทศ (ไตรมาสที่ 3 ปี 2550 – 2565).....	20
แผนภาพที่ 4.2	ความไม่สอดคล้องทางการศึกษาจำแนกตามสาขาการผลิต.....	21
แผนภาพที่ 4.3	ความไม่สอดคล้องของการศึกษาในแต่ละสาขาอาชีพ.....	22
แผนภาพที่ 4.4	ความไม่สอดคล้องทางการศึกษา จำแนกตามกลุ่มอาชีพ.....	23
แผนภาพที่ 4.5	ระดับความไม่สอดคล้องทางการศึกษาของตลาดแรงงานในแต่ละจังหวัด.....	24
แผนภาพที่ 4.6	จังหวัดที่มีการทำงานสูงกว่าวุฒิ (Under education) และต่ำกว่าวุฒิ (Over education) 10 อันดับแรก.....	25
แผนภาพที่ 4.7	ความไม่สอดคล้องทางการศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา.....	26
แผนภาพที่ 4.8	ความไม่สอดคล้องทางการศึกษา จำแนกตามช่วงอายุ.....	27
แผนภาพที่ 4.9	ความไม่สอดคล้องทางการศึกษา จำแนกตามช่วงปีเกิด.....	28
แผนภาพที่ 4.10	สัดส่วนอุปสงค์แรงงานส่วนเกิน จำแนกตามภาคการผลิต (TSIC 2552).....	30
แผนภาพที่ 4.11	สัดส่วนอุปสงค์แรงงานส่วนเกิน จำแนกตามรายจังหวัด.....	32
แผนภาพที่ 4.12	สัดส่วนอุปสงค์แรงงานส่วนเกิน จำแนกตามกลุ่มอาชีพ.....	303
แผนภาพที่ 4.13	สัดส่วนอุปสงค์แรงงานส่วนเกิน จำแนกตามกลุ่มอาชีพ รายจังหวัด.....	33
แผนภาพที่ 4.14	สัดส่วนอุปสงค์แรงงานส่วนเกิน จำแนกตามกลุ่มอาชีพ รายจังหวัด.....	35
แผนภาพที่ 4.15	ความต้องการต่อการบรรจุจริง จำแนกรายจังหวัด.....	35

บทสรุปผู้บริหาร

ประเทศไทยเผชิญกับข้อจำกัดทางด้านแรงงาน ทั้งในเชิงปริมาณจากการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) ตั้งแต่ปี 2548 และมีแนวโน้มที่จะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) ภายในปี 2566 สอดคล้องกับประชากรวัยแรงงานของไทยที่ปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน เมื่อพิจารณาในเชิงคุณภาพพบว่าผลิตภาพแรงงานลดลงจากผลกระทบของโควิด-19 และการฟื้นตัวยังเป็นไปอย่างล่าช้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้แนวโน้มความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วส่งผลให้ความต้องการทักษะแรงงานเปลี่ยนแปลงไป ขณะที่ผู้สำเร็จการศึกษาในแต่ละปียังไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการเป้าหมาย ส่งผลให้ข้อจำกัดทางด้านแรงงานทั้งในเชิงปริมาณและในเชิงคุณภาพโดยเฉพาะผลิตภาพแรงงานที่อยู่ในระดับต่ำและปัญหาความไม่สอดคล้องของแรงงานถือเป็นประเด็นความท้าทายที่สำคัญต่อการยกระดับศักยภาพการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ

การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ความไม่สอดคล้องของแรงงาน โดยมุ่งเน้นการศึกษาถึงความไม่สอดคล้องของแรงงานในแนวตั้ง (Vertical Mismatch) อันเป็นผลมาจากแรงงานที่ใช้ทักษะที่ไม่ตรงกับระดับการศึกษา โดยใช้หลักการกำหนดระดับทักษะ (Skill Level) และโครงสร้างของการจัดประเภทอาชีพที่กำหนดไว้ในการจัดประเภทอาชีพตามมาตรฐานสากล (ISCO-2008) ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization: ILO) มาเปรียบเทียบกับระดับทักษะแรงงานที่ได้รับจากการศึกษาในหลักสูตรของสถาบันการศึกษา ซึ่งถูกกำหนดขึ้นจากแนวคิดระดับการศึกษาตามมาตรฐานการจัดประเภทการศึกษา (ISCED-1997) ขององค์การเพื่อการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization: UNESCO) โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติได้นำมาปรับปรุงเพื่อให้เหมาะสมกับระบบการศึกษาของประเทศไทย และนำมาใช้เพื่อกำหนดระดับความไม่สอดคล้องของแรงงานของไทย โดยใช้ข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรนับตั้งแต่ในไตรมาสที่ 3 ของปี 2550 ถึงปี 2565

ผลการศึกษาจากข้อมูลดังกล่าวพบว่าในช่วง 15 ปีที่ผ่านมา สัดส่วนแรงงานที่ทำงานตรงกับระดับการศึกษาเพิ่มมากขึ้น (Matched) และมีการทำงานที่สูงกว่าระดับการศึกษา (Under education) น้อยลง อย่างไรก็ตาม สัดส่วนแรงงานที่ทำงานต่ำกว่าระดับการศึกษา (Over education) เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของระดับการศึกษาของคนไทยในช่วงที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป ซึ่งเป็นกลุ่มแรงงานหลักที่เข้าสู่ตลาดแรงงานมีแนวโน้มที่จะทำงานที่ต่ำกว่าทักษะมากขึ้น โดยแนวโน้มดังกล่าวเกิดขึ้นในทุกสาขาการผลิต โดยเฉพาะในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ ขณะที่สัดส่วนแรงงานที่ทำงานสูงกว่าระดับการศึกษา (Under education) ยังคงสูงมากในภาคเกษตรกรรม ขณะเดียวกัน เมื่อพิจารณาในเชิงพื้นที่พบว่า จังหวัดในภาคกลางโดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีโรงงานอุตสาหกรรมมีสัดส่วนแรงงานที่ทำงานต่ำกว่าระดับศึกษาค่อนข้างมาก เช่นเดียวกับจังหวัดในภาคใต้

โดยเฉพาะในจังหวัดที่มีการพึ่งพิงภาคบริการเป็นหลัก ในขณะที่จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเป็นพื้นที่ทำการเกษตรมีแรงงานที่ทำงานสูงกว่าระดับการศึกษาในสัดส่วนที่มาก

การศึกษานี้ยังวิเคราะห์ถึงความต้องการแรงงานส่วนเกินโดยอาศัยข้อมูลสถิติความต้องการแรงงานจากกรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงานซึ่งผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าในช่วงภายหลังวิกฤตโควิด-19 ตลาดแรงงานมีแนวโน้มที่จะเผชิญกับความต้องการแรงงานส่วนเกินมากขึ้นเนื่องจากยังไม่สามารถบรรจุนำได้ตรงตามความต้องการ โดยเฉพาะในภาคการผลิต ภาคการค้า และภาคการก่อสร้าง และหากพิจารณาตามระดับการศึกษาจะพบว่าส่วนใหญ่มีความต้องการแรงงานในระดับอาชีวศึกษาทั้งระดับประกาศนียบัตรชั้นสูง (ปวส.) และประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษา

นอกจากนี้ การศึกษายังชี้ให้เห็นว่าระดับรายได้ของแรงงานที่ทำงานไม่ตรงกับระดับการศึกษาทั้งกลุ่มที่ทำงานต่ำกว่าระดับการศึกษาและทำงานสูงกว่าระดับการศึกษา มีแนวโน้มที่จะได้รับรายได้ต่ำกว่าแรงงานที่ทำงานตรงกับระดับการศึกษา และเมื่อพิจารณารายพื้นที่แต่ละจังหวัดพบว่า ระดับการพัฒนาของจังหวัดมีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษาของแรงงาน โดยจังหวัดที่มีระดับผลิตภัณฑ์มวลรวมในจังหวัดสูงมีแนวโน้มที่จะมีแรงงานที่มีระดับการศึกษาสูงในสัดส่วนที่มากกว่าจังหวัดที่มีผลิตภัณฑ์มวลรวมในจังหวัดต่ำกว่า ส่งผลให้จังหวัดที่มีผลิตภัณฑ์มวลรวมในจังหวัดสูงมีสัดส่วนของแรงงานที่ทำงานต่ำกว่าระดับการศึกษาสูง (Over education) และผลการวิเคราะห์ทางเศรษฐมิติพบว่าความไม่สอดคล้องของแรงงานจะส่งผลกระทบต่อผลประกอบการขยายตัวของเศรษฐกิจ ทั้งในระยะสั้นและในระยะยาว

สถานการณ์ความไม่สอดคล้องทางการศึกษาในตลาดแรงงานของไทยเป็นประเด็นความท้าทายที่สำคัญต่อเศรษฐกิจไทย ดังนั้น การยกระดับผลิตภาพการผลิตของแรงงานและการพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของแรงงานจึงถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญยิ่งในการช่วยสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจในระยะต่อไป โดยแนวนโยบายควรให้ความสำคัญกับ (1) การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการแรงงานของภาคการผลิต (Demand driven) โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานในอุตสาหกรรมและบริการเป้าหมายในอนาคต (2) การยกระดับคุณภาพของสถาบันการศึกษาสายอาชีพให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและเป็นทางเลือกให้กับนักเรียนนักศึกษาในการเลือกศึกษาในสิ่งที่ตนถนัดและเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน (3) การสร้างแรงจูงใจให้กับแรงงานโดยการกำหนดค่าตอบแทนแรงงานในสาขาอาชีพและทักษะฝีมือที่ขาดแคลน/มีความต้องการของตลาดแรงงานให้สะท้อนความสามารถที่แท้จริง ซึ่งจะสามารถช่วยปรับทัศนคติของผู้ปกครองต่อการเรียนในสายอาชีพมากขึ้น (4) การเพิ่มความยืดหยุ่นให้กับตลาดแรงงานและภาคการผลิตเพื่อส่งเสริมให้แรงงานในภาคและพื้นที่ซึ่งมีการจ้างงานแรงงานที่มีระดับการศึกษาไม่สอดคล้องกับทักษะในสัดส่วนที่มาก สามารถย้ายไปสู่ภาคส่วนรวมถึงพื้นที่ที่มีตำแหน่งงานที่สอดคล้องกับระดับการศึกษาของตนเอง และ (5) การส่งเสริมการปรับใช้ระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit bank) ในสถาบันการศึกษาที่เปิดโอกาสให้นักเรียนนักศึกษาสามารถสะสมความรู้ ประสบการณ์ และการอบรม เพื่อใช้ประกอบเป็นทุนการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น หรือเป็นใบรับประกันทักษะเพื่อให้ผู้ประกอบการมีความมั่นใจต่อคุณภาพของแรงงาน

1.1 การขยายตัวของเศรษฐกิจไทย

นับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 - 2509) ประเทศไทยมีการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับที่น่าพอใจจนสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมาได้อย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากในปี 2504 ประเทศไทยมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรอยู่ที่ 107.5 ดอลลาร์ สรอ. ถูกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศรายได้น้อย (Low income country) จนกระทั่งในปี 2531 ในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2531 - 2535) ประเทศไทยสามารถยกระดับรายได้ต่อหัวของประชากรเป็น 1,316.2 ดอลลาร์ สรอ. และกลายเป็นประเทศรายได้ปานกลางระดับล่าง (Lower middle income country) และต่อมาในปี 2554 ประเทศไทยถูกยกระดับกลายเป็นประเทศรายได้ปานกลางระดับสูง (Upper middle income country)¹ โดยมีรายได้ต่อหัวของประชากรอยู่ที่ 4,950 ดอลลาร์ สรอ. และยังคงเป็นประเทศรายได้ปานกลางจนกระทั่งปัจจุบัน โดยข้อมูลในปี 2564 พบว่าประเทศไทยมีรายได้ต่อหัวอยู่ที่ 7,260 ดอลลาร์ สรอ. สูงกว่าประเทศอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และเวียดนาม ที่มีรายได้ต่อหัวเฉลี่ยอยู่ที่ 4,140 ดอลลาร์ สรอ. 3,640 ดอลลาร์ สรอ. และ 3,560 ดอลลาร์ สรอ. ตามลำดับ แต่ยังคงต่ำกว่าประเทศมาเลเซียที่มีรายได้ต่อหัวอยู่ที่ 10,930 ดอลลาร์ สรอ.

การเพิ่มขึ้นของรายได้ต่อหัวสอดคล้องกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ โดยในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-7 (2504-2539) เศรษฐกิจไทยขยายตัวได้เฉลี่ยร้อยละ 7.7 ต่อปี เทียบกับเศรษฐกิจโลกที่ขยายตัวได้เฉลี่ยร้อยละ 4.0 ต่อปี ส่งผลให้ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับที่สูงที่สุด อย่างไรก็ดี ในช่วงปี 2540 เศรษฐกิจไทยเผชิญกับผลกระทบของวิกฤตเศรษฐกิจอย่างรุนแรงส่งผลให้เศรษฐกิจในปี 2541 ลดลงร้อยละ 7.6 และทำให้ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 เศรษฐกิจไทยขยายตัวเพียงร้อยละ 0.4 ขณะเดียวกัน ในช่วงกว่าทศวรรษที่ผ่านมา พบว่าเศรษฐกิจไทยมีการชะลอตัวลงและมีความผันผวนอย่างมาก เนื่องจากต้องเผชิญกับปัจจัยเสี่ยงทั้งภายในและภายนอกประเทศ อาทิ วิกฤติการเงินโลกในปี 2551-2552 สถานการณ์อุทกภัยครั้งใหญ่ในปี 2554 เหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมืองภายในประเทศในปี 2556-2557 การดำเนินมาตรการกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศสหรัฐฯ และจีน ในปี 2561 ซึ่งส่งผลให้ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10-11 (2550-2559) เศรษฐกิจไทยขยายตัวเฉลี่ยเพียงร้อยละ 3.3 ต่อปี จนกระทั่งในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมาประเทศทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 นับตั้งแต่ปี 2563 ประกอบกับผลกระทบจากสถานการณ์ความขัดแย้งเชิงภูมิรัฐศาสตร์ที่ยังคงมีความยืดเยื้อ ส่งผลให้ในช่วงแผนฯ ฉบับที่ 12 (2560-2565) เศรษฐกิจไทยขยายตัวเฉลี่ยเพียงร้อยละ 1.4 ต่อปี สอดคล้องกับการขยายตัวของเศรษฐกิจโลกที่ร้อยละ 2.6 ชะลอลงเมื่อเทียบกับในช่วง 3-4 ทศวรรษก่อนหน้า

¹ ปัจจุบันธนาคารโลก (World Bank) จัดกลุ่มประเทศตามระดับรายได้ ดังนี้ กลุ่มประเทศรายได้สูงจะมีรายได้เฉลี่ยต่อประชากรสูงกว่า 13,205 ดอลลาร์ สรอ. ต่อปี กลุ่มประเทศรายได้ปานกลางระดับสูงจะมีรายได้เฉลี่ยต่อประชากรระหว่าง 4,256 ดอลลาร์ สรอ. ต่อปีจนถึง 13,205 ดอลลาร์ สรอ. ต่อปี กลุ่มประเทศรายได้ปานกลางระดับล่างจะมีรายได้เฉลี่ยต่อประชากรระหว่าง 1,086 ดอลลาร์ สรอ. ต่อปีจนถึง 4,255 ดอลลาร์ สรอ. ต่อปี และกลุ่มประเทศรายได้น้อยจะมีรายได้เฉลี่ยต่อประชากรต่ำกว่า 1,085 ดอลลาร์ สรอ. ต่อปี

ตารางที่ 1.1

อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ แยกตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ (หน่วย: ร้อยละต่อปี)	ช่วงปี พ.ศ.	เศรษฐกิจโลก	เศรษฐกิจไทย
1	2504 – 2509	5.4	7.8
2	2510 – 2514	4.8	7.9
3	2515 – 2519	4.0	6.7
4	2520 – 2524	3.2	7.3
5	2525 – 2529	3.0	5.4
6	2530 – 2534	3.3	10.9
7	2535 – 2539	2.8	7.6
8	2540 – 2544	3.3	0.4
9	2545 – 2549	3.7	5.8
10	2550 – 2554	2.6	3.0
11	2555 - 2559	2.9	3.5
12	2560 – 2565	2.6	1.4

ที่มา: ธนาคารโลก และ สศช.

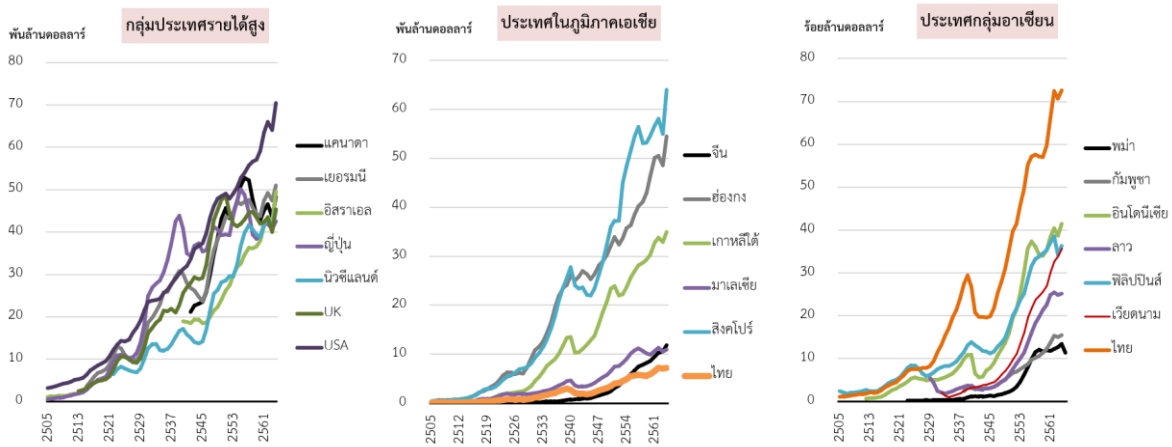
ตารางที่ 1.2 อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ

	2545-2549	2550-2554	2555-2559	2560-2565	2566f	2567f
โลก	3.7	2.6	2.9	2.6	3.0	3.0
สหรัฐฯ	2.9	0.8	2.2	2.1	1.8	1.0
Euro Area	2.0	0.7	1.0	1.7	0.9	1.5
ญี่ปุ่น	1.4	-0.3	1.2	0.2	1.4	1.0
จีน	10.7	10.7	7.4	5.6	5.2	4.5
สิงคโปร์	7.0	6.3	4.0	3.0	1.5	2.1
เกาหลีใต้	5.1	4.0	2.9	2.4	1.4	2.4
ไต้หวัน	5.6	4.0	2.6	3.6	2.1	2.6
ฮ่องกง	5.6	3.5	2.4	0.2	3.4	3.1
อาเซียน 5	5.7	5.9	4.9	3.1	4.6	4.5
อินโดนีเซีย	5.1	5.9	5.3	3.7	5.0	5.0
มาเลเซีย	5.8	4.5	5.1	3.6	4.5	4.5
ฟิลิปปินส์	5.1	4.7	6.7	3.9	6.2	5.5
ไทย	5.8	3.0	3.5	1.4	3.4	3.6
เวียดนาม	-	-	6.2	5.9	5.8	6.9

ที่มา: ธนาคารโลก CEIC และประมาณการเศรษฐกิจ โดยกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ณ เดือนกรกฎาคม 2566

ทิศทางการชะลอตัวลงของเศรษฐกิจประกอบกับการเผชิญกับปัจจัยเสี่ยงและความไม่แน่นอนต่าง ๆ ส่งผลให้ประเทศไทยยังคงเป็นประเทศรายได้ปานกลางระดับสูง (Upper Middle Income Country) และยังไม่สามารถยกระดับประเทศให้กลายเป็นประเทศรายได้สูง (High income country) ได้ในระยะเวลาอันใกล้ หรือที่เรียกว่า การตกอยู่ในกับดักรายได้ปานกลาง (Middle Income Trap) นั่นคือสภาวะการณที่เกิดขึ้นเมื่อระดับรายได้ต่อหัวของประชากรสูงขึ้นระดับหนึ่งจนอยู่ในกลุ่มระดับรายได้ปานกลางเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว แต่มีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจไม่สูงมาก และไม่สามารถจะยกระดับรายได้ต่อหัวให้สูงมากขึ้นไปจนเป็นประเทศที่มีระดับรายได้สูงเทียบเท่ากับประเทศตะวันตกที่พัฒนาแล้วได้ ทั้งนี้ หากเทียบกับหลายประเทศประสบความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจจากประเทศรายได้น้อยเป็นประเทศรายได้สูงพบว่าประเทศไทยใช้เวลาในการพัฒนายาวนานกว่า โดยกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเอเชีย (Newly Industrial Economies: NIEs) ใช้เวลาในการพัฒนาประเทศจากประเทศรายได้น้อยเป็นประเทศรายได้สูง ดังนี้ สิงคโปร์ 38 ปี เกาหลีใต้ 26 ปี ไต้หวัน 26 ปี และฮ่องกง 33 ปี ขณะที่ประเทศอิสราเอลใช้เวลา 36 ปี ตามลำดับ

แผนภาพที่ 1.1 รายได้เฉลี่ยต่อประชากรของประเทศต่าง ๆ

ที่มา: ธนาคารโลก (GNI per capita, Atlas method Current USD)

การขยายตัวในเกณฑ์ต่ำและมีความผันผวนมากขึ้น รวมทั้งแนวโน้มการลดลงของขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตในช่วงที่ผ่านมา สะท้อนถึงจุดอ่อนและข้อจำกัดที่สำคัญๆ ของระบบเศรษฐกิจไทย ทั้งทางด้านปัญหาเชิงโครงสร้าง เงื่อนไขในระบบเศรษฐกิจโลก และปัจจัยทางด้านการบริหารจัดการเศรษฐกิจ อันเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการชะลอตัวของเศรษฐกิจไทยในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา ดังนี้

(1) **สัดส่วนการลงทุนของไทยอยู่ในระดับต่ำ** ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 การลงทุนรวมขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 1.4 ต่ำกว่าร้อยละ 10.3 ในช่วงแผนฯ 9 โดยการลงทุนภาครัฐและภาคเอกชนขยายตัวร้อยละ 0.9 และ 1.7 ต่ำกว่าร้อยละ 3.6 และร้อยละ 13.3 ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 และร้อยละ 10.0 และร้อยละ 7.5 ที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 นอกจากนี้ ยังเป็นผลจากการชะลอตัวของการส่งออก จากเฉลี่ยร้อยละ 9.6 ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 เป็นเฉลี่ยร้อยละ 0.6 ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากแนวโน้มการชะลอตัวของเศรษฐกิจโลกท่ามกลางความยืดเยื้อของความขัดแย้งเชิงภูมิรัฐศาสตร์และผลกระทบจากการดำเนินมาตรการกีดกันทางการค้าระหว่างสหรัฐฯ และจีนที่ส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่อุปทานการผลิตทั่วโลก ในขณะเดียวกัน ยังเป็นผลจากการชะลอตัวของการลงทุนภาครัฐในการขับเคลื่อนการลงทุนภาคเอกชน ทำให้การลงทุนเพื่อสร้างฐานการผลิตสินค้าส่งออกใหม่ ๆ ชะลอตัวลง ส่งผลให้การลงทุนโดยรวมของไทยขยายตัวต่ำกว่าที่ควรจะเป็นโดยเฉพาะอย่างยิ่งการลงทุนในสาขาที่จำเป็นสำหรับยกระดับศักยภาพทางเศรษฐกิจ การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน รวมถึงการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาที่จำเป็นต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในอนาคต ซึ่งเป็นข้อจำกัดต่อการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

ตารางที่ 1.3 การขยายตัวทางเศรษฐกิจและสัดส่วนของการลงทุนของไทย

(ร้อยละ)	แผนฯ 9 (พ.ศ.2545- 2549)	แผนฯ 10 (พ.ศ.2550- 2554)	แผนฯ 11 (พ.ศ.2555- 2559)	แผนฯ 12 (พ.ศ.2560- 2565)
เศรษฐกิจโลก	4.6	3.7	3.4	2.8
เศรษฐกิจไทย	5.8	2.9	3.5	1.4
การลงทุนรวม	10.3	1.9	2.9	1.4
- ภาครัฐ	13.3	3.1	1.6	1.7
- เอกชน	3.6	-0.8	7.8	0.9
มูลค่าส่งออกในรูป USD	17.0	12.5	-0.7	5.3
สัดส่วนการลงทุนรวมต่อ GDP	24.9	25.0	25.0	24.2
สัดส่วนการลงทุนภาครัฐต่อ GDP	6.5	6.1	5.7	6.3

ที่มา: IMF และ สศช.

(2) ผลผลิตภาพการผลิตของปัจจัยการผลิตรวม (Total factor productivity: TFP) อยู่ในระดับต่ำและยังไม่เพียงพอต่อการขับเคลื่อนการขยายตัวทางเศรษฐกิจให้หลุดพ้นจากการเป็นประเทศรายได้ปานกลาง ซึ่งต้องอาศัยการผลิตที่มีนวัตกรรมและเทคโนโลยีการผลิตที่เป็นคนไทยเป็นเจ้าของมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการขยายตัวของ TFP ในช่วงแผนฯ ฉบับที่ 12 อยู่ที่ร้อยละ 0.46 อยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับร้อยละ 0.52 และ 2.0 ในช่วงแผนฯ ฉบับที่ 10 และฉบับที่ 11 นอกจากนี้ ยังอยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเฉลี่ยร้อยละ 2.96 ในช่วงแผนฯ ฉบับที่ 9 และต่ำกว่าเป้าหมายที่ร้อยละ 2.5 ในแผนฯ ฉบับที่ 12 โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลผลิตภาพการผลิตในภาคอุตสาหกรรมที่อยู่ในระดับต่ำ นอกจากนี้ การเพิ่มขึ้นของ TFP ยังมีความล่าช้าเมื่อเทียบกับประเทศที่เริ่มพัฒนาประเทศในช่วงเวลาเดียวกันและสามารถยกระดับการพัฒนาประเทศเข้าสู่การเป็นประเทศรายได้สูงในช่วงก่อนหน้า ปัญหาที่เกิดขึ้นสะท้อนให้เห็นว่าส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการที่ประเทศไทยผลิตสินค้าที่ยังคงใช้เทคโนโลยีการผลิตแบบดั้งเดิมอยู่มาก ในขณะที่การผลิตสินค้าอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าสูงขึ้นและต้องใช้เทคโนโลยีขั้นสูง อาทิ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์ และยานยนต์ ประเทศไทยยังคงเป็นเพียงประเทศฐานการผลิตเพื่อประกอบชิ้นส่วนตามแบบที่กำหนดจากบริษัทแม่ของต่างประเทศ แต่ไม่สามารถคิดค้นและต่อยอดการวิจัยและพัฒนาเพื่อเป็นผู้ออกแบบและผลิตสินค้าของไทยที่มีมูลค่าเพิ่มสูงได้ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการขาดการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม จึงส่งผลให้ผลผลิตภาพการผลิตของประเทศยังคงอยู่ในระดับต่ำ

ตารางที่ 1.4 แหล่งที่มาของการขยายตัวทางเศรษฐกิจและผลิภาพการผลิตโดยรวมของไทย

	แผนฯ 7 (พ.ศ. 2535 -2539)	แผนฯ 8 (พ.ศ. 2540 -2544)	แผนฯ 9 (พ.ศ. 2545 -2549)	แผนฯ 10 (พ.ศ. 2550 -2554)	แผนฯ 11 (พ.ศ. 2555 -2559)	แผนฯ 12 (พ.ศ. 2560- 2564)
อัตราการขยายตัว GDP (%)	7.94	0.42	5.76	2.96	3.50	1.43
แหล่งที่มาของการขยายตัว จำแนกตามปัจจัยการผลิต						
- ปัจจัยแรงงาน	0.38	0.26	0.73	0.51	-0.15	0.21
- ปัจจัยที่ดิน	0.01	0.00	0.02	-0.00	0.00	0.00
- ปัจจัยทุน	7.35	0.41	2.05	1.94	1.65	0.75
- ผลิภาพการผลิตรวม (TFP)	0.19	-0.26	2.96	0.52	2.00	0.46
สาขาเกษตรกรรม	-3.02	-1.16	-1.26	-2.41	-2.27	0.57
สาขาอุตสาหกรรม	0.54	0.27	2.82	0.95	-0.45	-0.47
สาขาบริการ	-1.52	-1.17	2.83	0.59	2.78	0.63

ที่มา: สศช.

ขณะเดียวกัน ภาคการผลิตของไทยยังเผชิญกับข้อจำกัดในการลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) และการสะสมขีดความสามารถทางด้านเทคโนโลยีเพื่อนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมในด้านต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นว่ามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจภายในประเทศ เนื่องจากการลงทุนใน R&D ถือเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความรู้ใหม่ เทคโนโลยีที่ดีขึ้น นวัตกรรมต่าง ๆ และเป็นส่วนสำคัญต่อการพัฒนาและการแข่งขันของทั้งระดับธุรกิจและระดับเศรษฐกิจโดยรวม ข้อมูลล่าสุดของธนาคารโลกในปี 2560 ชี้ให้เห็นว่า สัดส่วนค่าใช้จ่ายในการลงทุน R&D ของไทยเฉลี่ยอยู่ที่เพียงร้อยละ 1.0 ต่อ GDP แม้จะเริ่มสูงขึ้นเมื่อเทียบกับร้อยละ 0.2 ในปี 2550 แต่ยังคงถือว่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มประเทศที่มีรายได้ปานกลางและต่ำซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 1.4 ต่อ GDP นอกจากนี้ ประเทศไทยยังประสบปัญหาการขาดแคลนบุคลากรเพื่อการวิจัยและพัฒนา โดยเมื่อพิจารณาจำนวนบุคลากรเพื่อดำเนินการวิจัยและพัฒนาของไทยจะพบว่ามีสัดส่วนต่ำเพียง 1,350 คนต่อประชากร 1 ล้านคน เมื่อเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น เกาหลีใต้ ซึ่งมีสัดส่วนนักวิจัยสูงถึง 7,498 คนต่อประชากร 1 ล้านคน นอกจากนี้ ยังอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับประเทศที่ติดอยู่ในกับดักรายได้ปานกลาง เช่น มาเลเซียที่มีสัดส่วนสัดส่วนนักวิจัย 2,397 คนต่อประชากร 1 ล้านคน

ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยยังคงมีข้อจำกัดจากการสะสมขีดความสามารถทางด้านเทคโนโลยียังอยู่ในระดับต่ำ และยังคงต้องอาศัยระยะเวลาในการสั่งสมก่อนที่จะสามารถใช้เป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ ในช่วงเปลี่ยนผ่านจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนเข้าสู่การขับเคลื่อนการขยายตัวเชิงคุณภาพมากขึ้น ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยประโยชน์จากการถ่ายทอดทางเทคโนโลยี (Technological transfer) จากบริษัทต่างชาติให้มากขึ้น และนำไปสู่การต่อยอดในการลงทุนวิจัยและการสร้างนวัตกรรมและการพัฒนาตราสินค้าที่เป็นของคนไทยเองในระยะต่อไป

(3) แรงขับเคลื่อนจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจจากจำนวนประชากรและปัจจัยแรงงานลดลง เนื่องจากการลดลงของกำลังแรงงานภายใต้การเป็นสังคมสูงวัยของประเทศไทย โดยวัยกำลังแรงงานของไทย เริ่มลดลงนับตั้งแต่ปี 2559 ส่งผลให้อัตราการมีส่วนร่วมของกำลังแรงงานลดลง

ตารางที่ 1.5 การเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากรและวัยแรงงานของไทย

(%YoY)	แผนฯ 10 (พ.ศ.2550- 2554)	แผนฯ 11 (พ.ศ.2555- 2559)	แผนฯ 12 (พ.ศ.2560- 2565)	แผนฯ 13 (พ.ศ.2566- 2570)
ประชากรทั้งหมด	0.4	0.6	0.4	0.2
วัยทำงาน (อายุ 15-60ปี)	0.6	0.3	-0.3	-0.8

ที่มา: สศช.

เมื่อพิจารณาแนวโน้มในระยะต่อไป จากข้อมูลการคาดการณ์ประชากรของประเทศไทยในระยะ 20 ปี (2565-2580) จัดทำโดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่า ประชากรไทยมีแนวโน้มยังเพิ่มขึ้นไปจนถึงปี 2571 ก่อนที่จะปรับตัวลดลงในปี 2572 เป็นต้นไป โดยคาดว่าจะลดลงเหลือ 67.0 และ 66.18 ล้านคน ในปี 2575 และ 2580 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาโครงสร้างประชากรพบว่าประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society)² ตั้งแต่ปี 2548 และในปัจจุบันข้อมูล ณ เดือนมิถุนายน 2566 พบว่าประเทศไทยมีสัดส่วนผู้สูงอายุอยู่ที่ร้อยละ 19.7 ของประชากรรวม ขณะที่สัดส่วนวัยแรงงานอยู่ที่ร้อยละ 64.8 ส่งผลให้คาดว่าในปี 2566 ไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society)³ และคาดว่าในปี 2577 ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด (Hyper Aged Society)⁴ ปัจจัยสำคัญของการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรสอดคล้องกับแนวโน้มการลดลงของอัตราการเกิด โดยในปี 2564 เป็นปีแรกที่มีจำนวนการเกิดของประชากรน้อยกว่าการตาย นอกจากนี้ สหประชาชาติยังได้คาดการณ์อัตราเจริญพันธุ์ (Total fertility rate: TFR) ของไทยว่าอาจลดลงเหลือเพียงประมาณ 1.0 คน ซึ่งต่ำกว่าอัตราเจริญพันธุ์ระดับทดแทนที่ 2.1 คน ส่งผลให้จำนวนการเกิดมีแนวโน้มลดลงต่อเนื่อง ทำให้ประชากรวัยทำงานจะต้องรับภาระในการดูแลวัยพึ่งพิง⁵ มากยิ่งขึ้น

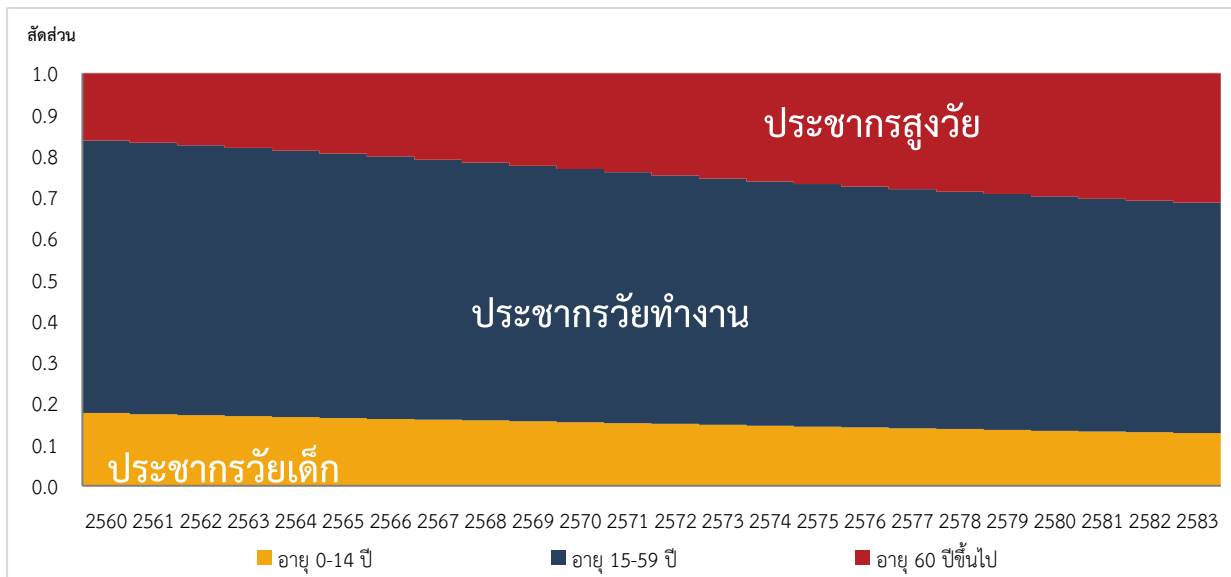
² สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) จะเป็นสังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปที่อยู่จริงในพื้นที่ต่อประชากรทุกช่วงอายุในพื้นที่เดียวกัน และมีอัตราเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 10 ขึ้นไป หรือมีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปที่อยู่จริงในพื้นที่ต่อประชากรทุกช่วงอายุในพื้นที่เดียวกัน อัตราเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 7 ขึ้นไป

³ สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) จะเป็นสังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปที่อยู่จริงในพื้นที่ต่อประชากรทุกช่วงอายุในพื้นที่เดียวกัน และมีอัตราเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 20 ขึ้นไป หรือมีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปที่อยู่จริงในพื้นที่ต่อประชากรทุกช่วงอายุในพื้นที่เดียวกัน อัตราเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 14 ขึ้นไป

⁴ สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด (Hyper Aged Society) จะเป็นสังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปที่อยู่จริงในพื้นที่ต่อประชากรทุกช่วงอายุในพื้นที่เดียวกัน และมีอัตราเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 30 ขึ้นไป หรือมีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปที่อยู่จริงในพื้นที่ต่อประชากรทุกช่วงอายุในพื้นที่เดียวกัน อัตราเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 20 ขึ้นไป

⁵ วัยพึ่งพิง คือ เด็กและผู้สูงอายุ

แผนภาพที่ 1.2 สัดส่วนของประชากรไทย

ที่มา: การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย 2553 – 2558 (ฉบับปรับปรุง) โดย สศช. หมายเหตุ: กำลังแรงงานหมายถึงประชากรอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป

(4) คุณภาพแรงงานยังอยู่ในระดับต่ำและไม่สอดคล้องกับความต้องการ สะท้อนจากการเพิ่มผลิตภาพแรงงานที่ยังเป็นไปอย่างล่าช้า ประกอบกับความไม่สอดคล้องระหว่างความต้องการของตลาดแรงงานและทักษะแรงงาน (Skill mismatching) ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากการขาดความเชื่อมโยงระหว่างระบบการศึกษาในการออกแบบหลักสูตรเพื่อผลิตผู้ที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงานให้มีทักษะฝีมือตรงกับความต้องการของตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้แนวโน้มความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วส่งผลให้ความต้องการทักษะแรงงานเปลี่ยนแปลงไป ในขณะเดียวกัน ความต้องการแรงงานบางส่วนจะลดลงเนื่องจากถูกแทนที่ด้วยการใช้เทคโนโลยีมากขึ้น นอกจากนี้ การพัฒนาคุณภาพการศึกษายังเป็นไปอย่างล่าช้า ดังนั้นแนวโน้มการลดลงของแรงขับเคลื่อนจากปัจจัยแรงงานทั้งในด้านขนาดของกำลังแรงงานและผลิตภาพการผลิตของแรงงานจึงเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยลดลงทั้งในส่วนการผลิตที่ใช้แรงงานเข้มข้นและการผลิตสินค้าในส่วนที่เป็นกึ่งทุนเข้มข้น ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวจะทำให้แรงขับเคลื่อนการขยายตัวทางเศรษฐกิจลดลงอย่างมีนัยสำคัญ หากไม่สามารถสร้างปัจจัยแวดล้อมให้ผลิตภาพกำลังแรงงานเพิ่มสูงขึ้นเพื่อชดเชยการลดลงของกำลังแรงงานได้อย่างเพียงพอ

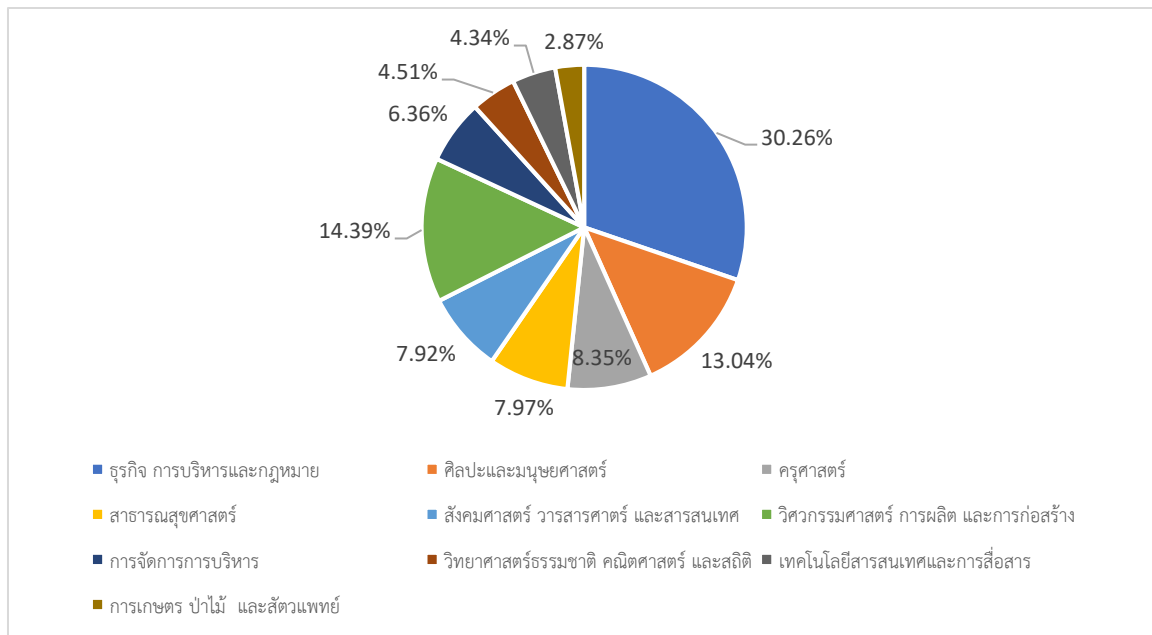
ทั้งนี้ ความไม่สอดคล้องของคุณภาพและทักษะฝีมือแรงงานสามารถพิจารณาในเบื้องต้นได้จากข้อมูลด้านแรงงานจากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในไตรมาสที่ 2 ของปี 2566 ตลาดแรงงานของไทยมีกำลังแรงงานทั้งสิ้น 40.30 ล้านคน โดยหากแบ่งตามระดับการศึกษาจะพบว่ากำลังแรงงานที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่ามีจำนวน 9.72 ล้านคน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 24.49 ของผู้มีงานทำ ซึ่งโครงสร้างการศึกษาของกำลังแรงงานดังกล่าวไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงมากนักในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ในขณะที่หากพิจารณาจากข้อมูลผู้สำเร็จการศึกษา⁶ ในปี 2565 จำนวนทั้งสิ้น 306,977 คน พบว่าผู้จบการศึกษา

⁶ ข้อมูลจากสำนักงานปลัด กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ณ วันที่ 24 สิงหาคม 2566

ปริญญาตรีมีจำนวน 269,070 คน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 87.65 ขณะที่ผู้จบการศึกษาระดับอาชีวศึกษาทั้งระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงและระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพมีจำนวน 4,282 คน คิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ 1.39 สะท้อนให้เห็นถึงความไม่สอดคล้องของระดับการศึกษา นั่นคือสัดส่วนความต้องการแรงงานที่จบวุฒิปริญญาตรีมีน้อยกว่าจำนวนแรงงานจบใหม่ที่มีวุฒิปริญญาตรี ขณะเดียวกัน ยังสามารถพิจารณาได้จากข้อมูลผู้ว่างงานจะพบว่าผู้ที่จบการศึกษาในระดับสูงไม่สามารถหางานที่ตรงกับวุฒิการศึกษาได้ ส่งผลให้สัดส่วนผู้ว่างงานที่มีวุฒิปริญญาตรีเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดในช่วงหลายปีที่ผ่านมา

นอกจากนี้ ตลาดแรงงานของไทยยังเผชิญกับความไม่สอดคล้องของสาขาการศึกษา โดยพบว่าผู้ที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีจากจำนวน 269,070 คน พบว่าส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาทางด้านสังคมศาสตร์มากกว่าทางด้านวิทยาศาสตร์ ซึ่งไม่สอดคล้องกับทิศทางความต้องการกำลังแรงงานในสายที่มีความจำเป็นและเป็นที่ต้องการเพื่อสนับสนุนการผลิตในอุตสาหกรรมเป้าหมายในอนาคต โดยเฉพาะในสาขาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรม และคณิตศาสตร์ หรือ STEM

แผนภาพที่ 1.3 สัดส่วนผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ปี พ.ศ. 2565 จำแนกรายสาขาวิชา

ที่มา: สำนักงานปลัด กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ณ วันที่ 24 สิงหาคม 2566

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

(1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ความไม่สอดคล้องของการจ้างงานในตลาดแรงงานไทย โดยอาศัยการเปรียบเทียบข้อมูลด้านอุปทานแรงงาน (Supply side) และข้อมูลด้านความต้องการแรงงาน (Demand side) จำแนกตามระดับการศึกษา สาขาการผลิต กลุ่มอาชีพ และพื้นที่

(2) เพื่อศึกษาผลกระทบของความไม่สอดคล้องของการจ้างงานต่อเศรษฐกิจมหภาคทั้งในระยะสั้น (Short-Term) และระยะยาว (Long-Term) รวมถึงผลกระทบของแรงงานที่ได้รับการจ้างงานที่ไม่สอดคล้องกับระดับทักษะ

(3) เพื่อเสนอแนะนโยบายในการลดความไม่สอดคล้องของการจ้างงานและเพิ่มผลิตภาพการผลิตของแรงงานในระยะต่อไป

1.3 แนวทางการศึกษา

การศึกษานี้ทำการวิเคราะห์สถานการณ์ความไม่สอดคล้องของทักษะแรงงานในมิติต่าง ๆ ประกอบด้วย

(1) การวิเคราะห์ข้อมูลความสอดคล้องด้านการศึกษาของแรงงานจากข้อมูลด้านอุปทานแรงงาน โดยใช้ข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร

(2) การวิเคราะห์อุปสงค์ส่วนเกินของตลาดแรงงาน โดยใช้ข้อมูลการจัดหางานและผู้ที่ได้รับการบรรจุงานของกรมการจัดหางาน เพื่อวิเคราะห์ถึงอุปสงค์แรงงานส่วนเกินของตลาดแรงงาน

(3) การวิเคราะห์ผลกระทบของความไม่สอดคล้องของทักษะแรงงานต่อระดับรายได้

(4) การวิเคราะห์ผลกระทบของความไม่สอดคล้องของทักษะแรงงานต่อเศรษฐกิจมหภาค

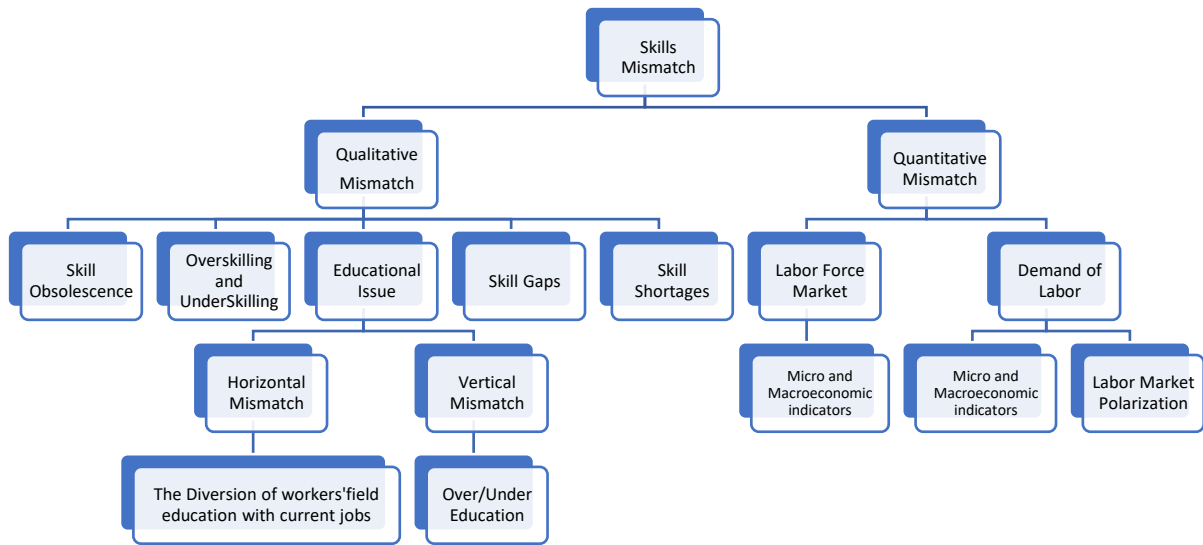
บทที่ 2

กรอบแนวคิดและ การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 นิยามความไม่สอดคล้องของทักษะแรงงาน

นิยามและแนวคิดของคุณภาพแรงงานไม่สอดคล้องกับความต้องการทักษะแรงงาน (Skill mismatch) ได้รับการกล่าวถึงในหลายหน่วยงานและหลายการศึกษา อาทิ ศูนย์ยุโรปเพื่อการพัฒนาฝึกอบรมวิชาชีพ (European Centre for the Development of Vocational Training: CEDEFOP) (2010) นิยามว่าเป็นสถานการณ์ที่เกิดช่องว่างระหว่างความต้องการจ้างงานกับทักษะของแรงงานเกิดได้ทั้งในกรณีแรงงานที่มีทักษะสูงกว่าความต้องการของตลาด หรือแรงงานขาดทักษะเฉพาะสำหรับการทำงาน ขณะที่ องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (The Organization for Economic Co-operation and Development: OECD) (2017) นิยามสถานการณ์ที่ทักษะแรงงานมีอยู่ไม่ตรงกับความต้องการของนายจ้างในตำแหน่งที่เปิดรับอยู่ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เกิดช่องว่างระหว่างทักษะที่นายจ้างต้องการ และทักษะของแรงงาน นำไปสู่การว่างงาน การทำงานไม่เต็มเวลา และผลผลิตที่ลดลง ส่วน องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization: ILO) (2017) นิยามว่าเกิดจากความไม่พอดีกันระหว่างทักษะของแรงงานกับความสามารถในตำแหน่งงานซึ่งเกิดได้ทั้งจากระดับการศึกษา ช่องว่างทักษะแรงงาน ความไม่สอดคล้องแนวนอน (Horizontal Skills) และทักษะที่ล้าสมัย McGuinness (2017) กำหนดนิยามของความไม่สอดคล้องของคุณภาพแรงงานกับความต้องการ (Skill mismatch) เกิดขึ้นได้จากหลากหลายสาเหตุ ได้แก่ ความไม่สอดคล้องในแนวตั้ง (Vertical Mismatch) ช่องว่างทางทักษะ (Skill Gaps) ขาดแคลนทักษะ (Skill Shortages) ความไม่ตรงกันในสาขาวิชา (Horizontal Mismatch) และทักษะที่ล้าสมัย (Skill Obsolescence)

แผนภาพที่ 2.1 จำแนกความไม่สอดคล้องของแรงงานประเภทต่าง ๆ

ที่มา: สรุปจากเอกสาร “Getting Skills Right: Skills for Jobs Indicators” และ “Assessing and Anticipating Changing Skill Needs” โดย OECD (2019)

ความไม่สอดคล้องทางการศึกษาต่อตลาดแรงงาน (Labor market mismatch) สามารถวัดได้ 2 ลักษณะ ได้แก่ (1) **ความไม่สอดคล้องในแนวตั้ง (Vertical mismatch)** ซึ่งเกิดจากการที่แรงงานมีระดับการศึกษาที่สูงกว่าระดับการศึกษาที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพนั้น ๆ (Over education) โดยเกิดจากสถาบันการศึกษามีการผลิตบัณฑิตที่มีวุฒิการศึกษาชั้นสูง (ทักษะชั้นสูง) ออกมาเป็นจำนวนมากเกินกว่าระดับของทักษะที่ตลาดแรงงานมีความต้องการ โดยผู้ว่าจ้างอาจมีความต้องการแรงงานที่มีทักษะ/หรือมีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่านั้น ทำให้การผลิตบัณฑิตที่มีวุฒิการศึกษาสูงซึ่งมากเกินไปส่งผลให้บัณฑิตที่จบมานั้นมีคุณสมบัติที่สูงเกินไป (Over education) และส่งผลให้บัณฑิตที่จบใหม่ประสบกับปัญหาการว่างงานหรือต้องใช้เวลานานในการได้งานทำ นอกจากนี้ ยังทำให้บัณฑิตที่จบมาเหล่านั้นไม่ได้ทำงานหรือได้รับค่าจ้างที่สูงตามวุฒิการศึกษาที่สำเร็จมา หรือเกิดจากการที่แรงงานมีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่าระดับการศึกษาที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพนั้น ๆ ได้เช่นกัน โดยการทำงานที่ใช้ทักษะสูงกว่าระดับการศึกษา (Under education) เกิดจากการที่แรงงานทำงานในระดับที่สูงกว่าระดับทักษะ/หรือมีระดับการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่าระดับที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพนั้น ๆ ผลที่ตามมาคือประสิทธิภาพการทำงานลดลง เนื่องจากข้อจำกัดจากความก้าวหน้ามีจำกัด อีกทั้งยังส่งผลต่อระดับรายได้เมื่อแรงงานทำงานต่ำกว่าทักษะที่ควรเป็น จึงนำไปสู่การขยายตัวทางเศรษฐกิจต่ำกว่าที่ควรเช่นเดียวกัน (Below potential economic growth) และ (2) **ความไม่สอดคล้องในแนวราบ (Horizontal mismatch)** เกิดจากการที่แรงงานประกอบอาชีพไม่ตรงกับสาขาวิชาที่ตนเองสำเร็จการศึกษา ผลต่อแรงงานมีทั้งความไม่เท่าเทียมของระดับรายได้จากการทำงานไม่ตรงกับอาชีพที่จบ ขณะที่ภาคธุรกิจต้องมีภาระต้นทุนการฝึกอบรมแรงงานเพิ่มขึ้นทั้งที่บทบาทดังกล่าวควรเป็น

หน้าที่ของสถาบันการศึกษา เช่นเดียวกับผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจอันเป็นผลเนื่องมาจากผลิตภาพแรงงานอยู่ในระดับต่ำ

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนงานวิจัยเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้องพบว่า ความไม่สอดคล้องของทักษะแรงงานที่เกิดขึ้นสามารถอธิบายได้ด้วยปัจจัยทางเศรษฐกิจ 2 ประการประกอบด้วย **(1) ความไม่สอดคล้องของทักษะแรงงานจากปัจจัยเชิงวัฏจักร (Cyclical Dynamic Impact)** ซึ่งอธิบายการขยายตัวของเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อการจ้างงานและตำแหน่งงานอย่างมีนัยสำคัญ โดยระดับเศรษฐกิจโดยรวม (Global Level) พบว่าทุก ๆ ร้อยละ 1 ของอัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจ จะส่งผลต่อให้มีการจ้างงานรวมเพิ่มขึ้นระหว่างร้อยละ 0.3 ถึง 0.38 (Kapsos 2005) ขณะที่ในประเทศกลุ่มกำลังพัฒนาเองนั้น พบว่าการขยายตัวทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศกำลังพัฒนามีความยืดหยุ่นต่อการจ้างงานภายในกลุ่มประเทศนั้นสูงถึง 0.7 (Khan 2007) เช่นเดียวกับการขยายตัวในภาคธุรกิจบางกลุ่มในแต่ละประเทศที่ส่งผลต่อการจ้างงานอย่างมีนัยสำคัญ (Basnett and Sen 2013 และ Melamed, Hartwig and Grant 2011) กล่าวคือการเติบโตของเศรษฐกิจส่งผลบวกต่อตลาดแรงงานโดยเฉพาะการจ้างงานอย่างมีนัยสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา และ **(2) ความไม่สอดคล้องของทักษะแรงงานจากปัจจัยในเชิงผลกระทบเชิงโครงสร้าง (Structural Dynamic Impact)** หลายงานวิจัยมีพยายามวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาในภาคแรงงาน ซึ่งพบว่าการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างเศรษฐกิจสามารถส่งผลให้เกิดความไม่สอดคล้องของแรงงานผ่านตำแหน่งว่างงานและทักษะของแรงงาน นำไปสู่การเกิดตำแหน่งงานที่ต่ำและอัตราการว่างงานที่สูง (Restrepo 2015) นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันทางด้านเทคโนโลยีโดยรวม (Aggregate technology shocks) สามารถส่งผลเสียต่อการปรับตัวของตลาดแรงงานอย่างมีนัยสำคัญเช่นกัน เช่น การดูดซับความรู้ด้านนวัตกรรม (Technological transfer) ที่เป็นไปอย่างล่าช้า ถือเป็นข้อจำกัดสำคัญในการก้าวผ่านของแรงงานสู่อุตสาหกรรมอื่น ๆ (Park 2012) ขณะที่การถดถอยของเศรษฐกิจนำไปสู่การทำงานต่ำกว่าระดับการศึกษาที่ควรจะเป็น (Worker's subsequent career) (Summerfield and Theodossiou 2017) ในทางกลับกัน ผลกระทบของความไม่สอดคล้องของทักษะแรงงานยังส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งผลกระทบต่อผลิตภาพการผลิต (Productivity) (Vandeplas and Thum-Thysen 2019) รวมถึงขีดความสามารถในการแข่งขันในบางภูมิภาคเช่นในทวีปยุโรป (Nikolov and Nikolova 2018) เช่นเดียวกับผลกระทบในเชิงสังคม อันเป็นผลจากระดับรายได้ที่ลดลงที่ส่งผลต่อการส่งเงินกลับมาয়ครอบครัวของตน (McDonald and Valenzuela 2009)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่ามีแนวทางการประเมินหลักเกณฑ์การกำหนดทักษะแรงงานได้หลายแนวทาง วิธีแรก คือ การยึดตามหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม (Subjective Measure) เป็นการพิจารณาในรายละเอียดของสาขาวิชาที่ได้รับการศึกษามากับอาชีพต่าง ๆ ว่า ทักษะที่ได้รับจากการศึกษาในแต่ละสาขาวิชามีความสอดคล้องกับการทำงานในสาขาอาชีพหนึ่ง ๆ มากน้อยเพียงใด ซึ่งงานศึกษาของประเทศไทย พิริยะ และคณะ (2559) ได้ทำการศึกษาดังวิธี Subjective Measure จากการใช้ข้อมูลวุฒิ

การศึกษาที่จำเป็นในแต่ละตำแหน่งงานซึ่งจัดทำโดยกรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงานเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณา อีกวิธีคือการใช้วิธีการประเมินค่างาน (Job Evaluation Method) ซึ่งเป็นการประเมินจากการวิเคราะห์ของผู้เชี่ยวชาญ จากการพัฒนาแนวคิดการจัดการมาตรฐานอาชีพต่าง ๆ ขององค์การระหว่างประเทศ เช่น การกำหนดระดับทักษะแรงงานได้รับจากการศึกษาในหลักสูตรของสถาบันการศึกษา (Skill Level by Education) ตามหลักระดับการศึกษาตามมาตรฐานการจัดประเภทการศึกษา (International Standard Classification of Education: ISCED-1997) ขององค์การเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization: UNESCO) หรือระดับทักษะที่ต้องการในแต่ละอาชีพ (Skill Level by Occupation) ตามหลักการจัดประเภทอาชีพตามมาตรฐานสากล (International Standard Classification of Occupation: ISCO-2008) ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International force Organization: ILO)

ILO ได้ทำการศึกษาโดยจัดกลุ่มข้อมูลครัวเรือนผ่านแบบจำลอง Education and Mismatch Indicators (EMI database) เป็นการนำข้อมูลระดับครัวเรือนเช่น LFS ที่มีการจ้างงานโดยระดับการศึกษา ระดับทักษะ และอาชีพ เพื่อจำแนกว่าแรงงานแต่ละคนนั้นประกอบอาชีพสอดคล้องกับคุณวุฒิและระดับการศึกษาหรือไม่ โดยมีการกำหนดระดับทักษะ 4 ระดับ (ตามตารางโครงสร้างการจัดประเภทอาชีพของ ISCO ตามหมวดใหญ่และหมวดย่อย) ซึ่งเป็นระดับทักษะที่ต้องการในแต่ละอาชีพจากการจัดประเภทอาชีพตามมาตรฐานสากลของ ILO เปรียบเทียบกับระดับการศึกษาตามมาตรฐานการจัดประเภทการศึกษาของ UNESCO เพื่อพิจารณาทักษะของแรงงานว่ามีมากเกินไปหรือต่ำกว่าที่ตลาดแรงงานต้องการ

สำหรับการศึกษาด้านความไม่สอดคล้องทางการศึกษาเกี่ยวกับประเทศไทยพบว่า งานศึกษาเกี่ยวกับความไม่สอดคล้องทางการศึกษาในแนวดิ่ง (Criterion Vertical Mismatch) โดยใช้ข้อมูลในประเทศไทยยังมีอย่างจำกัด เนื่องจากข้อจำกัดของข้อมูลโดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลทางด้านทักษะฝีมือแรงงาน และที่สำคัญ เป็นการยากที่จะมีแนวทางการประเมินหลักเกณฑ์การกำหนดทักษะแรงงานที่เหมาะสม โดยจากการทบทวนวรรณกรรมปริทัศน์และงานศึกษาที่เกี่ยวข้องพบว่า พบว่าสำนักงานสถิติแห่งชาติได้นำแนวคิดการจัดประเภทอาชีพตามมาตรฐานสากล (ISCO-2008) ของ ILO ในการกำหนดระดับทักษะที่ต้องการในแต่ละอาชีพ (Skill Levels by Occupation) มาเปรียบเทียบกับระดับทักษะแรงงานได้รับจากการศึกษาในหลักสูตรของสถาบันการศึกษา (Skill Levels by Education) ซึ่งถูกกำหนดขึ้นจากแนวคิดระดับการศึกษาตามมาตรฐานการจัดประเภทการศึกษา (ISCED-1997) ของ UNESCO นำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะการจัดการศึกษาของประเทศไทย เพื่อพิจารณาว่าในตลาดแรงงานไทยกำลังเผชิญกับปัญหาการมีการทำงานที่ใช้ทักษะต่ำกว่าวุฒิ หรือการทำงานที่ใช้ทักษะเกินกว่าวุฒิ (Over/Under education)

งานศึกษาของ (Akkaya Senkrua, 2015) อธิบายสถานการณ์การทำงานเกินวุฒิในตลาดแรงงานไทย Over education โดยประยุกต์ใช้วิธีการของ OECD ในการวัดแรงงานที่ทำงานเกินวุฒิการศึกษา ผ่านการเปรียบเทียบระหว่างระดับทักษะซึ่งสอดคล้องกับการวัดระดับการศึกษาและการวัดระดับอาชีพตามมาตรฐานสากล โดยเป็นการปรับใช้ข้อมูล LFS ระหว่างปี 2549 ถึง 2554 และจัดกลุ่มแรงงานโดยใช้เกณฑ์

ISCED/ISCO (ILO) เพื่อจัดกลุ่มอาชีพ นอกจากนี้ ยังวัดความไม่สอดคล้องของทักษะแรงงาน (Skill Mismatch) ผ่านระดับการศึกษาและทักษะของแรงงาน โดยสถานการณ์การทำงานเกินวุฒิในตลาดแรงงานไทยเพิ่มขึ้นและคนที่ทำงานเกินวุฒิส่วนใหญ่จะจบปริญญาตรีในสาขาสังคมศาสตร์ การศึกษานี้ให้ความสำคัญกับสาขาที่เรียน และพบว่าความเป็นไปได้ของการทำงานเกินวุฒิจะต่ำสุดในคนที่เรียนระดับปริญญาตรี สาขาสาธารณสุข และคนที่เรียนระดับมัธยมปลายหรืออาชีวศึกษา ในสาขาวิทยาศาสตร์

ขณะเดียวกัน พิริยะ และคณะ (2559) ยังพบว่าตลาดแรงงานไทยประสบกับปัญหาความไม่สอดคล้องในระดับสูง ทั้งความไม่สอดคล้องในแนวดิ่งและแนวราบ โดยความไม่สอดคล้องในแนวดิ่งเกิดขึ้นมากในกลุ่มบัณฑิตที่จบการศึกษาสายสังคมศาสตร์ ในขณะที่ความไม่สอดคล้องในแนวราบจะเกิดมากกับบัณฑิตที่จบในสาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ โดยสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพเป็นสาขาที่ประสบปัญหาความไม่สอดคล้องทั้งสองแบบต่ำที่สุด โดยพบว่า ผู้ที่มีภาวะของความไม่สอดคล้องทางการศึกษาไม่ว่าเป็นแนวราบหรือแนวดิ่งจะมีรายได้ต่ำกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับการศึกษา นอกจากนี้ ยังมีผลกระทบด้านลบต่อโอกาสของการมีงานทำที่ลดลงและส่งผลกระทบต่อความน่าจะเป็นของการหางานทำใหม่เพิ่มขึ้น และต่อมาได้มีการศึกษาเกี่ยวกับสาเหตุและผลของปัญหาคุณภาพแรงงานไม่สอดคล้องกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นทั้งในไทย ประเทศที่พัฒนาแล้ว และประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ พบว่า คุณภาพของการศึกษาในสถาบันการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ นำไปสู่การที่แรงงานมีทักษะต่ำกว่าที่นายจ้างคาดหวัง สำหรับประเทศที่พัฒนาแล้ว อาทิ ฝรั่งเศสและสหรัฐฯ ปัญหาคุณภาพแรงงานไม่สอดคล้องกับความต้องการและปัญหาการว่างงานในอัตราที่สูงเกิดจากการที่แรงงานมีการศึกษาสูงกว่าความต้องการ เนื่องจากตำแหน่งงานที่ต้องการแรงงานที่จบการศึกษาระดับสูง และมีทักษะสูงมีจำกัด ทำให้แรงงานที่สำเร็จการศึกษาในระดับสูงไม่สามารถหางานที่เหมาะสมกับวุฒิการศึกษาและทักษะของตน จึงต้องยอมทำงานที่ต้องการทักษะในระดับต่ำกว่าความสามารถของตน ซึ่งจะทำให้แรงงานได้รับค่าจ้างในระดับที่ต่ำด้วย โดยกรณีประเทศไทยเผชิญกับปัญหาคุณภาพแรงงานทั้งในแนวนอนและแนวดิ่ง โดยเป็นผลมาจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น คุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่ไม่เหมาะสม การจ้างงานนอกระบบ รวมถึงการขาดแคลนระบบประกันสังคม (ทัศนีย์ สติมานนท์, 2560)

นอกจากนี้ ยังมีบางการศึกษาที่วิเคราะห์ผลจากความไม่สอดคล้องของทักษะแรงงานกับอัตราค่าจ้าง โดยจะเห็นได้ว่าผลการศึกษามากมายชี้ไปในทิศทางเดียวกัน คือ ความไม่สอดคล้องทั้งระดับการศึกษาที่มากเกินไป อันรวมไปถึงการใช้เวลาเรียนที่มากกว่าเวลาโดยเฉลี่ยของแต่ละหลักสูตร หรือการทำงานไม่ตรงสาขาตามวุฒิการศึกษาที่ได้รับ เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อรายได้ที่คาดว่าจะอยู่ในระดับต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับตำแหน่งงานและระดับการศึกษาเดียวกัน (วิชชุดา เจนเกียรติฟู, 2560)

นอกจากนี้ ปฐมวดี บรรจุทรัพย์ (2561) ยังได้ศึกษาถึงความไม่สอดคล้องทางการศึกษาทั้งในแนวดิ่งและแนวราบของไทยต่อรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่าแรงงานที่ทำงานไม่ตรงกับการศึกษาที่จบมา หรือกลุ่มที่ทำงานไม่ตรงวุฒิ มีแนวโน้มที่จะได้รับรายได้น้อยกว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนของกลุ่มแรงงานที่ทำงานตรงกับการศึกษาที่จบมา หรือกลุ่มที่ทำงานตรงวุฒิ และในกรณีของความไม่สอดคล้องในแนวดิ่ง รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ของกลุ่มที่ทำงานสูงกว่าระดับทักษะ (Under education) จะน้อยกว่ากลุ่มที่ทำงานต่ำกว่าระดับทักษะ (Over education) และน้อยกว่ากลุ่มที่ทำงานตรงตามระดับการศึกษา นอกจากนี้ยังพบว่าความไม่สอดคล้องทางการศึกษาทั้งในแนวดิ่งและแนวราบส่งผลกระทบต่อค่าจ้างแรงงานโดยรวม แต่กรณี กลุ่มที่ทำงานต่ำกว่าระดับทักษะกลับมีผลทางบวกต่อค่าจ้าง อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาผลของการที่แรงงานประกอบอาชีพที่แตกต่างกัน พบว่า การทำงานที่ไม่สอดคล้องกับการศึกษาส่งผลทางลบต่อรายได้ที่รุนแรงแตกต่างกันในแต่ละกลุ่มอาชีพด้วย ขณะที่ Nada Wasi, et al. (2019) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความไม่เท่าเทียมกันของระดับรายได้แรงงานไทย (Labor income inequality) โดยใช้ข้อมูลระหว่างปี 1988 ถึง 2017 พบว่าความเหลื่อมล้ำของรายได้ในภาพรวมลดลง ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการลดลงของความเหลื่อมล้ำของแรงงานในกลุ่มทักษะฝีมือต่ำ ซึ่งสะท้อนว่าระดับรายได้ของแรงงานที่มีทักษะต่ำมีความเท่าเทียมกันมากขึ้น อย่างไรก็ตาม พบว่าความแตกต่างของค่าจ้างแรงงานระหว่างผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีและระดับต่ำกว่าปริญญาตรีแตกต่างกันมากขึ้น เนื่องจากกลุ่มที่ได้รับรายได้สูงจะได้รับรายได้ที่สูงอยู่แล้วตั้งแต่เข้าสู่ตลาดแรงงาน และมีแนวโน้มที่จะมีรายได้เพิ่มขึ้นเนื่องจากสามารถย้ายงานไปในบริษัทที่จ่ายค่าจ้างสูงได้ ขณะที่แรงงานที่มีทักษะต่ำซึ่งเป็นส่วนใหญ่ของแรงงานคิดเป็นครึ่งหนึ่งของแรงงานทั้งหมดยังคงมีรายได้อยู่ในระดับต่ำ ขณะที่แรงงานมีแนวโน้มที่จะค่อยๆ ทำงานต่ำกว่าระดับการศึกษาของตัวเอง เช่น นักศึกษาระดับปริญญาตรีเคลื่อนย้ายจากการทำงานในระดับทักษะสูง สู่ทักษะระดับกลาง ซึ่งอาจเกิดจากแรงงานจะมีทักษะที่หลากหลายและสะท้อนความไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน นอกจากนี้ งานศึกษาของ Paweenawat, S. W., & Liao, L. (2022) ได้ชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างของรายได้ระหว่างเพศช่วงปี 2528 ถึงปี 2560 พบว่าระดับการศึกษา อาชีพ และอุตสาหกรรม เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการลดลงของช่องว่างทางรายได้ ขณะที่ช่องว่างทางรายได้ของแรงงานหญิงที่มีลูกแตกต่างกับแรงงานที่ไม่มีลูก สะท้อนว่าการมีลูกส่งผลกระทบต่อระดับรายได้อย่างมีนัยสำคัญ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงจำเป็นต้องหานโยบายเพื่อลดผลกระทบที่เกิดจากโทษทัณฑ์จากการมีลูก (Parenthood Penalty) และลดช่องว่างรายได้ที่เกิดจากความแตกต่างทางเพศ

3.1 ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

งานศึกษานี้อาศัยข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของแรงงานไทย (Labor Force Survey in Thailand) จัดเก็บโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ (สสช.) ซึ่งมีหน้าที่ในการจัดทำและประสานการจัดทำมาตรฐานสถิติต่าง ๆ ของประเทศให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลและสามารถเปรียบเทียบในระดับประเทศและระหว่างประเทศได้ โดยมาตรฐานสถิติต่าง ๆ ที่สำนักงานสถิติแห่งชาตินำมาใช้ในการเก็บข้อมูลการสำรวจต่าง ๆ ประกอบด้วย 2 แนวคิดหลัก ได้แก่ (1) การจัดประเภทอาชีพตามมาตรฐานสากล (ISCO-2008) จัดทำโดยองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) และ (2) การจำแนกการศึกษาตามมาตรฐานสากล (ISCED-1997) ของ UNESCO⁷

งานศึกษานี้นำหลักการกำหนดระดับทักษะ (Skill Level) และโครงสร้างของการจัดประเภทอาชีพที่กำหนดไว้ในการจัดประเภทอาชีพตามมาตรฐานสากล (ISCO-2008) และนำหลักการจัดกลุ่มระดับการศึกษาและกลุ่มสาขาวิชาตามการจำแนกการศึกษาตามมาตรฐานสากล (ISCED-1997) ที่ปรับปรุงเพื่อให้เหมาะสมกับระบบการศึกษาของประเทศไทย โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ มาใช้เพื่อกำหนดตัวแปรหุ่นของความไม่สอดคล้องทางการศึกษาในแนวดิ่ง

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลความไม่สอดคล้องทางการศึกษาในแนวดิ่ง ตามการกำหนดระดับทักษะที่จำเป็นในแต่ละอาชีพ (ISCO-08) ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO)

การศึกษาขึ้นนี้อาศัยหลักเกณฑ์จำแนกแบบบรรทัดฐาน (Normative Approach) หรืออีกนัยหนึ่งเป็นการใช้แนวคิดแบบอิงเกณฑ์มาตรฐานทักษะ (Criterion Vertical Mismatch) โดยกำหนดระดับทักษะแรงงานที่ได้รับจากการศึกษาในหลักสูตรของสถาบันการศึกษา (Skill Level by Education) ตามหลัก ISCED-1997 (UNESCO) หรือระดับทักษะที่ต้องการในแต่ละอาชีพ (Skill Level by Occupation) ตามหลัก ISCO-2008 (ILO) (ตามตารางที่ 3.1) ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization: ILO) และนำข้อมูล LFS ไตรมาสสาม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 ถึง พ.ศ. 2565 ในแต่ละตัวอย่างมาเพื่อระบุว่าแรงงานรายนั้นมีระดับการศึกษาและรายสาขาสอดคล้องกับงานที่ทำหรือไม่ ซึ่งแต่ละคนจะมีการระบุตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) จำแนกได้เป็นดังนี้

- **แรงงานกลุ่มที่ประกอบอาชีพสอดคล้องกับระดับการศึกษา (Matched):** แรงงานที่มีระดับการศึกษาสูงสุดสอดคล้องกับความต้องการทางการศึกษาของอาชีพตามหลัก ISCO โดยจะระบุตัวแปรหุ่นเท่ากับ 0

⁷ รายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการจำแนกการศึกษาตามมาตรฐานสากล เพิ่มเติมในภาคผนวก

- **แรงงานกลุ่มที่ใช้ทักษะต่ำกว่าวุฒิ (Over education):** แรงงานที่ระดับการศึกษาสูงกว่าระดับการศึกษาที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพนั้น ๆ หรือการที่แรงงานต้องปฏิบัติงานในตำแหน่งที่ต้องใช้ทักษะความรู้ต่ำกว่าที่ตนเองมี โดยจะระบุตัวแปรหุ่นเท่ากับ 1

- **แรงงานกลุ่มที่ใช้ทักษะสูงกว่าวุฒิ (Under education):** แรงงานที่ระดับการศึกษาต่ำกว่าระดับการศึกษาที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพนั้น ๆ หรือการที่แรงงานต้องปฏิบัติงานในตำแหน่งที่ต้องใช้ทักษะความรู้สูงกว่าที่ตนเองมี โดยจะระบุตัวแปรหุ่นเท่ากับ -1

ตารางที่ 3.1 การกำหนดระดับทักษะที่แรงงานได้รับจากการศึกษาในหลักสูตรของสถาบันการศึกษา และระดับทักษะที่ต้องการในแต่ละอาชีพ

ระดับทักษะ (Skill Level)	มาตรฐานการจัดประเภทการศึกษา ISCED-1997 (UNESCO)	การจัดประเภทอาชีพตามมาตรฐานสากล ISCO-2008 (ILO)
4	ระดับปริญญาเอก (Doctoral degree level)	1 - ผู้จัดการ ข้าราชการระดับอาวุโส และผู้บัญญัติกฎหมาย
	ระดับปริญญาโท (Master degree level)	
	ระดับปริญญาตรี (Bachelor degree level)	
3	สายสามัญศึกษา - อนุปริญญา (Post-secondary education)	1 - ผู้จัดการ ข้าราชการระดับอาวุโส และผู้บัญญัติกฎหมาย
		2 - เจ้าหน้าที่เทคนิคและผู้ประกอบวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับด้านต่าง ๆ
(3) 2	สายอาชีวศึกษา - ประกาศนียบัตรชั้นสูง (ปวส.)	3 - เจ้าหน้าที่เทคนิคและผู้ประกอบวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับด้านต่าง ๆ
2	ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (Upper secondary education)	4 - เสมียน
	ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (Lower secondary education)	5 - พนักงานบริการและผู้จำหน่ายสินค้า 6 - ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือด้านการเกษตร ป่าไม้ และประมง 7 - ช่างฝีมือและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง 8 - ผู้ควบคุมเครื่องจักรโรงงานและเครื่องจักร และผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ
1	ระดับประถมศึกษา (Primary education)	9 - ผู้ประกอบอาชีพงานพื้นฐาน
	ระดับก่อนประถมศึกษา (Pre-primary education)	

ที่มา: องค์กรแรงงานระหว่างประเทศ (ILO)

จากนั้นเมื่อพิจารณาระดับทักษะที่ต้องการในแต่ละอาชีพ (Skill Level by Occupation) ตามหลัก ISCO-2008 (ILO) ร่วมกับระดับการศึกษาที่แรงงานผู้นั้นมี จะสามารถระบุได้ว่าแรงงานผู้นั้นมีระดับการศึกษาสอดคล้อง ต่ำกว่าหรือสูงกว่าที่ควรจะเป็น ซึ่งสามารถอธิบายแบบจำลองได้ตามตารางด้านล่าง

ตารางที่ 3.2 การนิยามความไม่สอดคล้องทางการศึกษาแยกตามกลุ่มอาชีพ

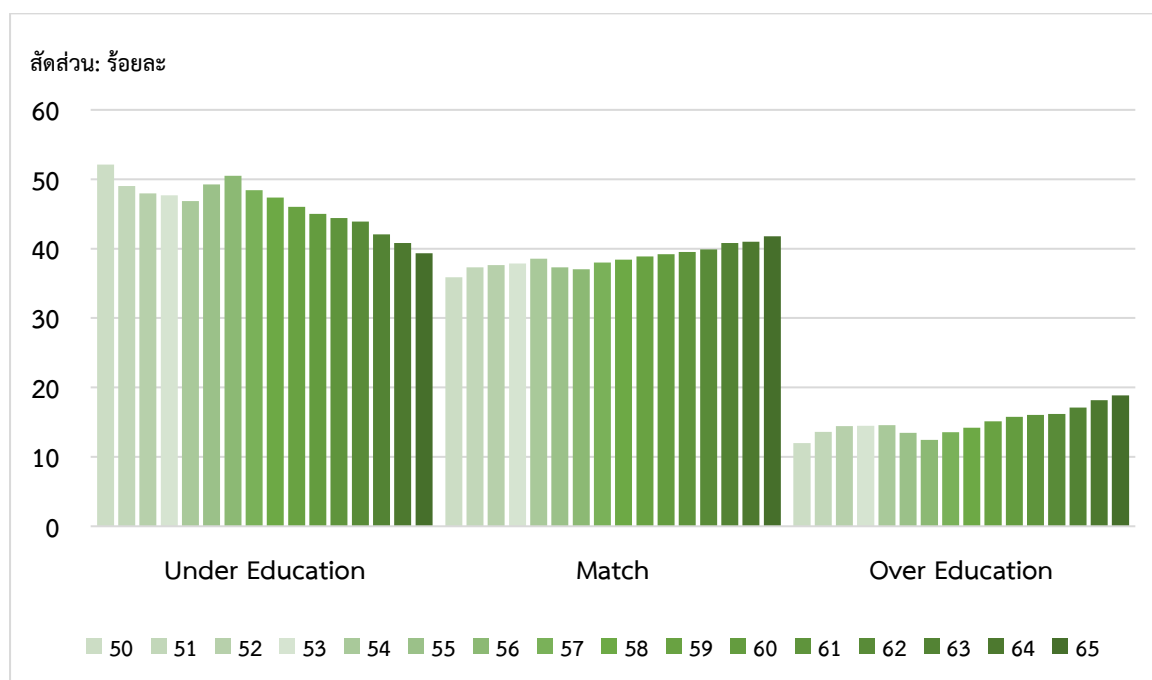
ISCO-08 ระดับทักษะ (Skill Level) ISCED-11 การจัดประเภทการศึกษา			ระดับทักษะ 1	ระดับทักษะ 2		ระดับทักษะ 2	ระดับทักษะ 3	ระดับทักษะ 4		
	ไม่ได้รับการศึกษา	ระดับก่อนประถมศึกษา	ระดับประถมศึกษา	ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและ ปวช.	สายอาชีวศึกษา-ประกาศนียบัตรชั้นสูง (ปวส.)	สายสามัญศึกษา-อนุปริญญา	ระดับปริญญาตรี	ระดับปริญญาโท	ระดับปริญญาเอก
1. ผู้จัดการ ข้าราชการระดับอาวุโสและผู้บัญชาการกฎหมาย	แร้งงานกลุ่มที่ใช้ทักษะสูงกว่าวุฒิ (Undereducated)									
2. ผู้ประกอบวิชาชีพด้านต่าง ๆ										
3. เจ้าหน้าที่เทคนิคและผู้ประกอบวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับด้านต่าง ๆ										
4. เสมียน										
5. พนักงานบริการและผู้จำหน่ายสินค้า										
6. ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือด้านการเกษตร ป่าไม้ และประมง										
7. ช่างฝีมือและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง										
8. ผู้ควบคุมเครื่องจักรโรงงานและผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ										
9. ผู้ประกอบอาชีพงานพื้นฐาน										
				สอดคล้องกัน (Matched)				แร้งงานกลุ่มที่ใช้ทักษะต่ำกว่าวุฒิ (Overeducated):		

ที่มา: องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO)

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสอดคล้องด้านการศึกษาของแรงงานจากข้อมูลด้านอุปทานแรงงาน

การศึกษาในส่วนนี้จะเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลความไม่สอดคล้องทางการศึกษาในแนวดิ่ง ตามการกำหนดระดับทักษะที่จำเป็นในแต่ละอาชีพ (ISCO-08) ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) โดยอาศัยข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรไตรมาสที่ 3 ของปี 2550 ถึงปี 2565 จากแผนภาพที่ 4.1 แสดงให้เห็นได้ว่าแรงงานไทยมีการทำงานที่ตรงกับระดับการศึกษามากขึ้น (Matched) โดยในปี 2565 อยู่ที่ร้อยละ 41.8 และมีการทำงานที่สูงกว่าระดับการศึกษา (Under education) ลดลงมาอยู่ที่ร้อยละ 39.3 ขณะที่ สัดส่วนแรงงานที่ทำงานต่ำกว่าระดับการศึกษา (Over education) เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องอยู่ที่ร้อยละ 18.9 สอดคล้องกับแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของระดับการศึกษาของคนไทยในช่วงที่ผ่านมา ทิศทางการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าตลาดแรงงานยังไม่สามารถสร้างตำแหน่งงานที่เพียงพอและสอดคล้องกับการเปลี่ยนของทักษะของแรงงานจนส่งผลให้มีแรงงานที่ต้องทำงานต่ำกว่าระดับการศึกษาเพิ่มขึ้น

แผนภาพที่ 4.1 ความไม่สอดคล้องทางการศึกษาของแรงงานทั้งประเทศ (ไตรมาสที่ 3 ปี 2550 – 2565)

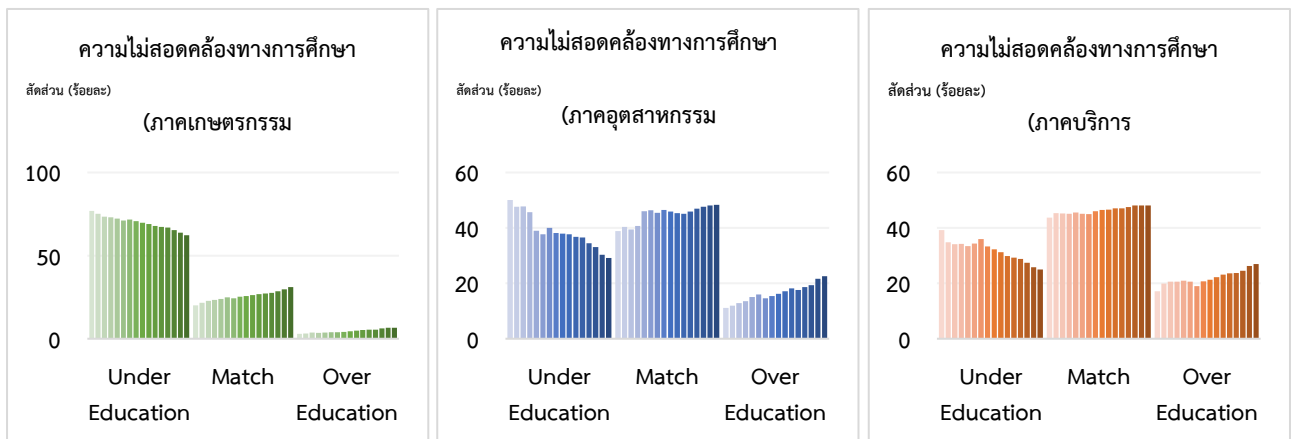
ที่มา: ข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประมวลผลโดยคณะผู้วิจัย

4.1.1 ความไม่สอดคล้องทางการศึกษา จำแนกตามสาขาการผลิต

เมื่อพิจารณาความไม่สอดคล้องทางการศึกษาของแรงงานจำแนกตามภาคผลิตในช่วง 10 กว่าปีที่ผ่านมามี⁸ ตามแผนภาพที่ 4.2 พบว่า แม้จะมีสัดส่วนแรงงานที่มีวุฒิการศึกษาตรงกับระดับที่ต้องการ (Matched) มากขึ้น แต่ความไม่สอดคล้องในแนวดิ่ง (Vertical Mismatch) ยังเพิ่มขึ้นในทุกสาขาการผลิตสำคัญทั้งก่อนและหลังโควิด-19 ตามการเพิ่มขึ้นของสัดส่วนแรงงานที่มีวุฒิการศึกษาเฉลี่ยสูงกว่าระดับการศึกษาที่มีความจำเป็นในแต่ละสาขาอาชีพ (Over education) แต่จะเห็นได้ชัดว่า ในภาคอุตสาหกรรมมีอัตราเร่งของการเพิ่มขึ้นของสัดส่วนแรงงานที่ใช้ทักษะต่ำกว่าวุฒิสูงสุด โดยในปี 2565 อยู่ที่ร้อยละ 22.5 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 11.1 ในปี 2550 ในขณะที่สัดส่วนแรงงานที่ใช้ทักษะสูงกว่าวุฒิในภาคบริการสูงสุดอยู่ที่ร้อยละ 26.9 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 17.1 ในปี 2550 เช่นกัน ส่วนในภาคเกษตรกรรมเป็นสาขาการผลิตที่ปัญหาความไม่สอดคล้องทางการศึกษาในแนวดิ่ง (Vertical Mismatch) ต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ โดยมีสัดส่วนแรงงานที่ใช้ทักษะสูงกว่าวุฒิต่ำที่สุดอยู่ที่เพียงร้อยละ 6.7 ในปี 2565

ขณะที่เมื่อพิจารณาสัดส่วนของแรงงานที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าทักษะที่จำเป็น (Under education) กลับลดลงในทุกภาคการผลิต ซึ่งปัจจัยส่วนหนึ่งมาจากการเข้าถึงระบบการศึกษาของประชากรไทยที่เพิ่มขึ้นจากการมีระบบการศึกษาภาคบังคับ แต่ในช่วงหลังสถานการณ์โควิด-19 ในปี 2563 จะพบว่า ภาคบริการมีสัดส่วนของแรงงานในกลุ่มที่ใช้ทักษะสูงกว่าวุฒิ (Under education) เพิ่มขึ้นในช่วงปี 2564 – 2565 ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากสถานการณ์ความตึงตัวในตลาดแรงงานภาคบริการหลังสถานการณ์โควิด-19 คลี่คลายลง

แผนภาพที่ 4.2 ความไม่สอดคล้องทางการศึกษาจำแนกตามสาขาการผลิต

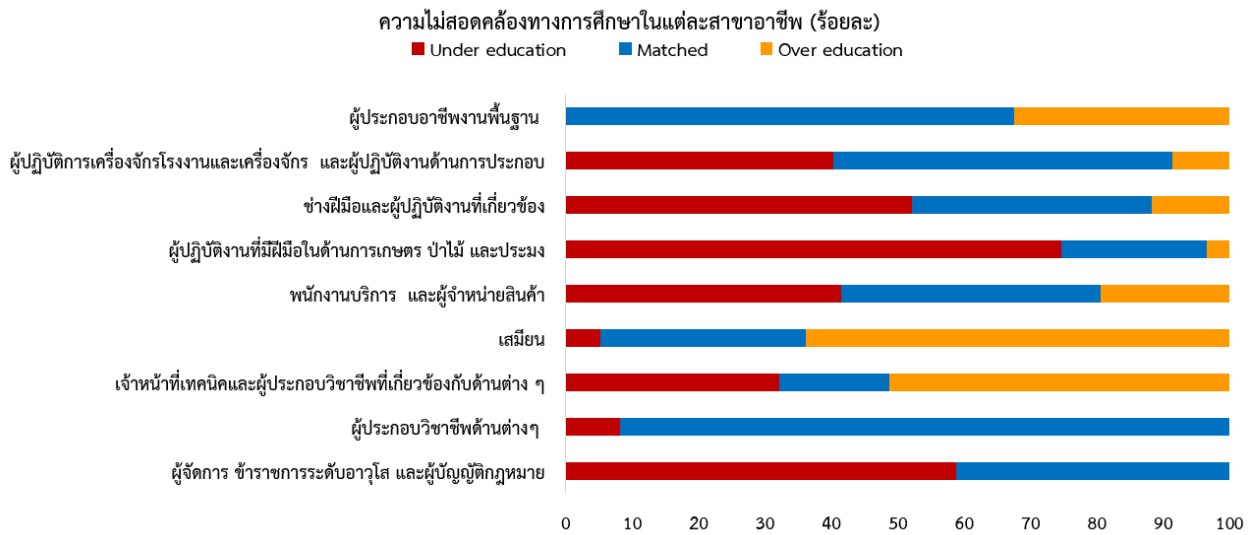
ที่มา: ข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประมวลผลโดยคณะผู้วิจัย

⁸ ตาม ISIC Rev.4.0

4.1.2 ความไม่สอดคล้องทางการศึกษา จำแนกตามกลุ่มอาชีพ

หากพิจารณาความไม่สอดคล้องของแรงงานในสาขาอาชีพต่าง ๆ โดยอ้างอิงจากการจัดประเภทอาชีพของ ISCO 9 กลุ่มหลักพบว่า อาชีพที่มีสัดส่วนแรงงานประกอบอาชีพสอดคล้องกับระดับการศึกษา (Matched) มากที่สุด ได้แก่ ผู้ประกอบวิชาชีพด้านต่าง ๆ ผู้ประกอบอาชีพงานพื้นฐาน และผู้จัดการข้าราชการระดับอาวุโส และผู้บัญญัติกฎหมาย ขณะที่กลุ่มอาชีพที่มีสัดส่วนแรงงานที่ใช้ทักษะสูงกว่าวุฒิ (Under education) มากที่สุด ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตร ป่าไม้และประมง ผู้จัดการข้าราชการระดับอาวุโสและผู้บัญญัติกฎหมาย ช่างฝีมือและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนแรงงานกลุ่มที่ใช้ทักษะต่ำกว่าวุฒิ (Over education) ได้แก่ เสมียน เจ้าหน้าที่เทคนิคและผู้ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับด้านต่าง ๆ และผู้ประกอบอาชีพงานพื้นฐาน

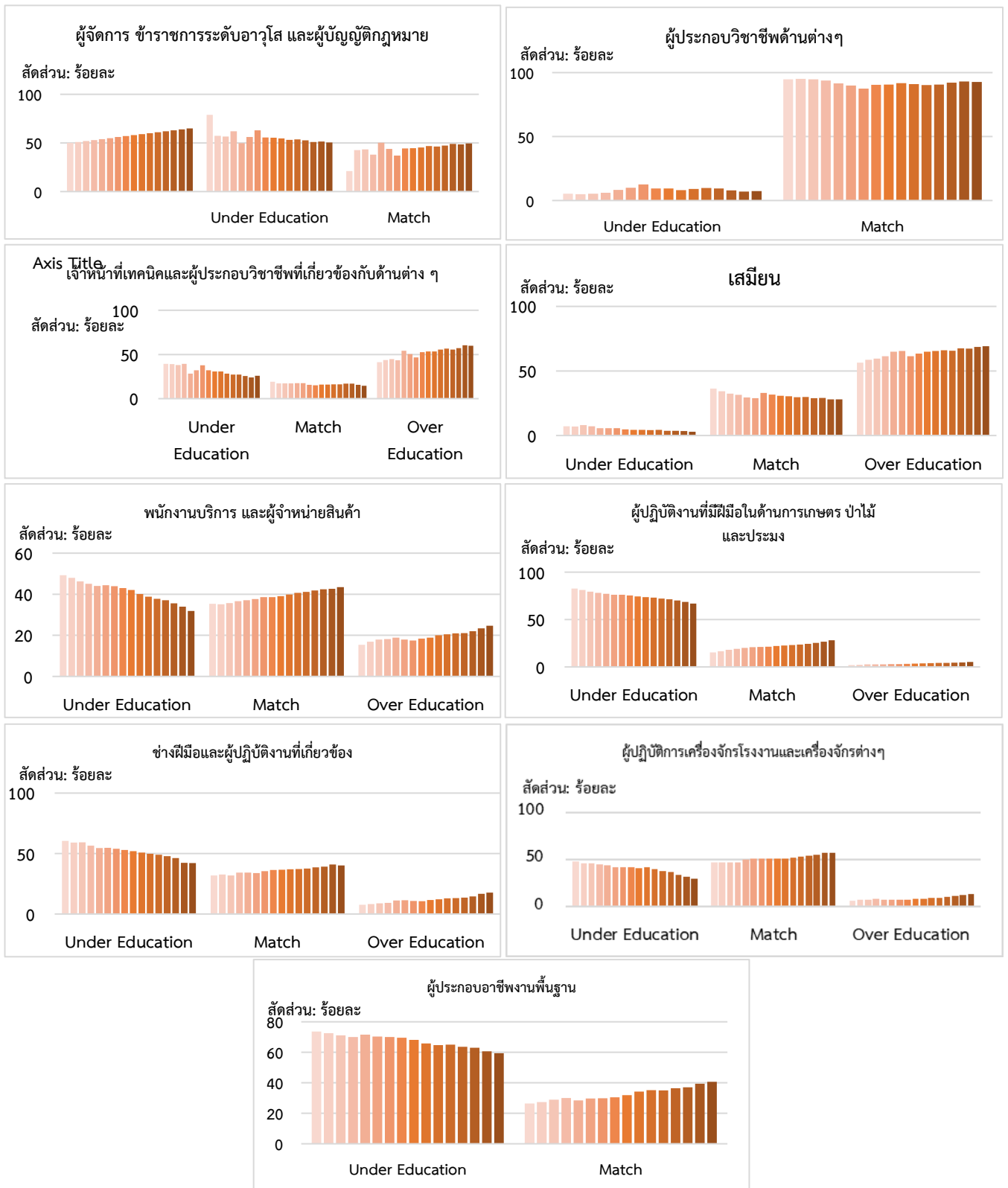
แผนภาพที่ 4.3 ความไม่สอดคล้องของการศึกษาในแต่ละสาขาอาชีพ

ที่มา: ข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประมวลผลโดยคณะผู้วิจัย

หากพิจารณาสัดส่วนความไม่สอดคล้องของแรงงานในสาขาอาชีพต่าง ๆ ตั้งแต่ปี 2550 พบว่าความไม่สอดคล้องเพิ่มขึ้นมากในกลุ่มพนักงานบริการ และผู้จำหน่ายสินค้า ช่างฝีมือและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง และผู้ประกอบอาชีพงานพื้นฐาน ในส่วนของแรงงานกลุ่มที่ใช้ทักษะต่ำกว่าวุฒิ (Over education) ที่เพิ่มขึ้นในช่วงที่ผ่านมา ได้แก่ พนักงานบริการและผู้จำหน่ายสินค้า ช่างฝีมือและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบอาชีพงานพื้นฐาน แม้ในส่วนของผู้ปฏิบัติการเครื่องจักรโรงงานและเครื่องจักร ๆ จะเคยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ แต่มีการปรับลดลงในช่วง 5 ปีหลัง นอกจากนี้แรงงานกลุ่มอาชีพที่มีสัดส่วนมีทักษะสูงกว่าวุฒิ (Under education) ได้แก่ เสมียน พนักงานบริการ และผู้จำหน่ายสินค้า ผู้จัดการ ข้าราชการระดับอาวุโส และผู้บัญญัติกฎหมาย ตามแผนภาพที่ 4.4

แผนภาพที่ 4.4 ความไม่สอดคล้องทางการศึกษา จำแนกตามกลุ่มอาชีพ

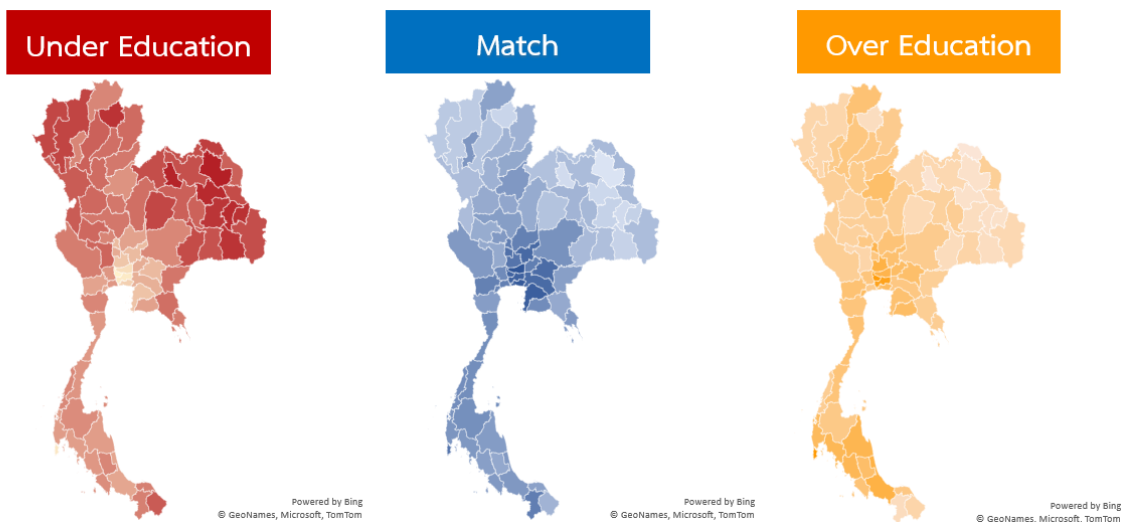

ที่มา: ข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประมวลผลโดยคณะผู้วิจัย

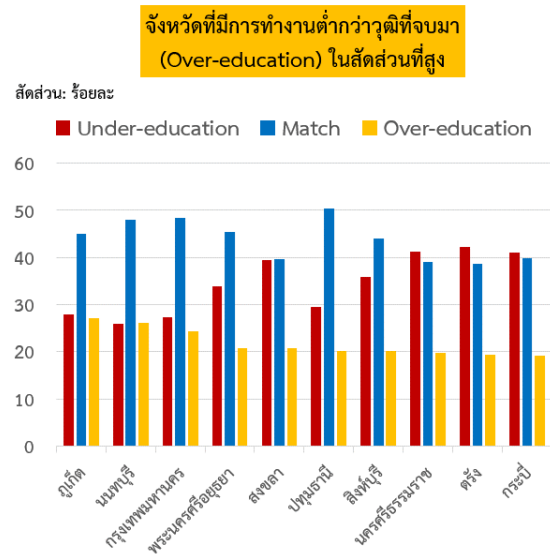
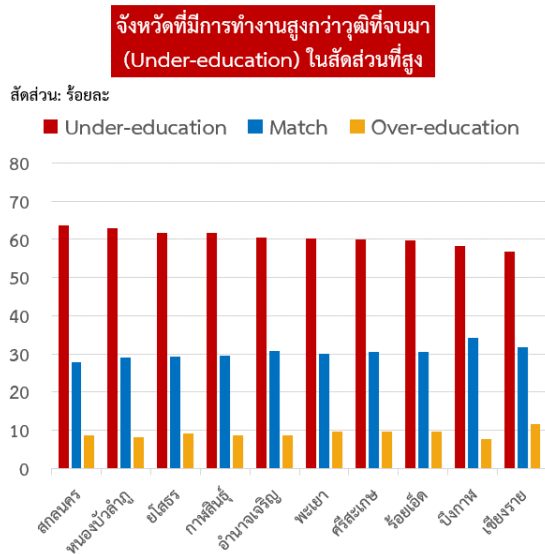
4.1.3 ความไม่สอดคล้องทางการศึกษา จำแนกตามพื้นที่จังหวัด

หากพิจารณาความไม่สอดคล้องทางการศึกษาจำแนกรายจังหวัด พบว่าจังหวัดที่มีแรงงานทำงานตรงกับทักษะ (Match) มากที่สุดได้แก่ ปทุมธานี สมุทรปราการ ชลบุรี กรุงเทพมหานคร และนนทบุรี ตามลำดับ โดยพบว่าจังหวัดส่วนใหญ่จะอยู่ในพื้นที่ภาคกลางและมีระดับผลิตภัณฑ์มวลรวมในจังหวัดที่สูง ขณะที่จังหวัดที่มีแรงงานทำงานตรงกับทักษะน้อยที่สุด ได้แก่ สกลนคร หนองบัวลำภู ยโสธร กาฬสินธุ์ และพะเยา ตามลำดับ โดยเป็นจังหวัดในภาคอีสานทั้งสิ้น 4 จังหวัด ขณะเดียวกัน สัดส่วนแรงงานกลุ่มที่ใช้ทักษะสูงกว่าวุฒิ (Under education) ของจังหวัดในภาคอีสานก็จะมีแนวโน้มสูงกว่าภูมิภาคอื่น ๆ โดยจังหวัดที่มีสัดส่วนแรงงานกลุ่มที่ใช้ทักษะสูงกว่าวุฒิสูงที่สุดได้แก่ สกลนคร หนองบัวลำภู ยโสธร กาฬสินธุ์ และอำนาจเจริญ ซึ่งทั้งหมดอยู่ในภาคอีสาน ส่วนจังหวัดที่มีสัดส่วนแรงงานกลุ่มที่ใช้ทักษะต่ำกว่าวุฒิ (Over education) มากที่สุด ได้แก่ ภูเก็ต นนทบุรี กรุงเทพมหานคร พระนครศรีอยุธยา และสงขลา ตามลำดับ ขณะที่ จังหวัดที่มีสัดส่วนแรงงานกลุ่มที่ใช้ทักษะต่ำกว่าวุฒิน้อยที่สุดได้แก่ บึงกาฬ หนองบัวลำภู สกลนคร กาฬสินธุ์ และอำนาจเจริญ ตามลำดับ

แผนภาพที่ 4.5 ระดับความไม่สอดคล้องทางการศึกษาของตลาดแรงงานในแต่ละจังหวัด

แผนภาพที่ 4.6 จังหวัดที่มีการทำงานสูงกว่าวุฒิ (Under education) และต่ำกว่าวุฒิ (Over education) 10 อันดับแรก

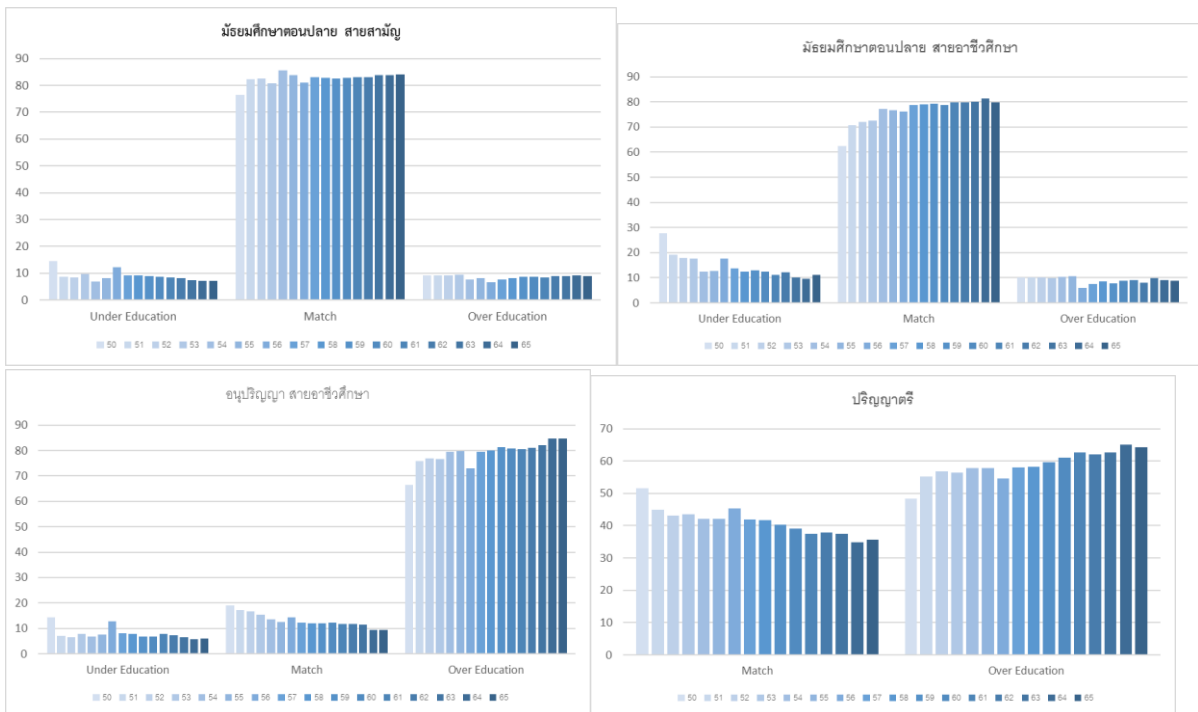

ที่มา: ข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประมวลผลโดยคณะผู้วิจัย

4.1.4 ความไม่สอดคล้องทางการศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา

หากพิจารณาความไม่สอดคล้องทางการศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่าแรงงานที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งสายสามัญและสายอาชีวศึกษา จะมีสัดส่วนการทำงานตรงกับระดับการศึกษามากที่สุด ขณะที่กลุ่มผู้สำเร็จการศึกษาระดับอนุปริญญา สายอาชีวศึกษา (ปวส.) และกลุ่มผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีมีแนวโน้มที่จะทำงานต่ำกว่าระดับทักษะ (Over Education) เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีสัดส่วนของผู้ที่ทำงานต่ำกว่าระดับทักษะสูงถึงร้อยละ 64.4 ในปี 2565 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 48.3 ในปี 2550 สะท้อนแนวโน้มการเข้าถึงการศึกษาระดับปริญญาตรีที่เพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ตำแหน่งงานไม่ได้เพิ่มขึ้นในระดับเดียวกันส่งผลให้ผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีจึงต้องทำงานที่ใช้ทักษะต่ำกว่าระดับการศึกษา

แผนภาพที่ 4.7 ความไม่สอดคล้องทางการศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา

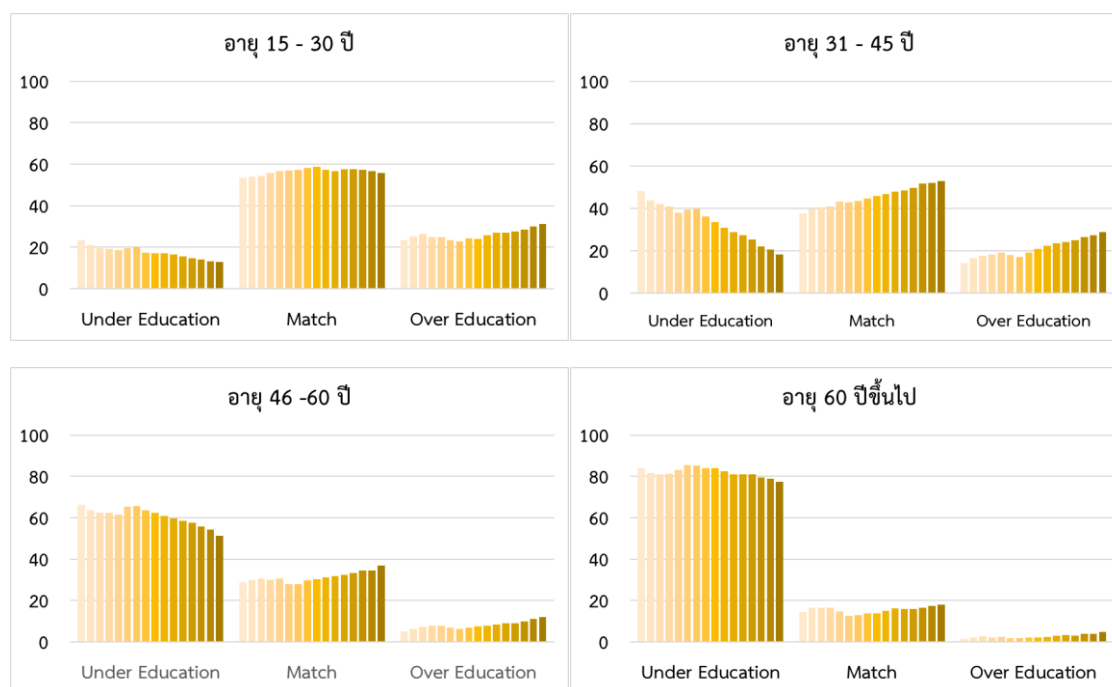
ที่มา: ข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประมวลผลโดยคณะผู้วิจัย

4.1.5 ความไม่สอดคล้องทางการศึกษา จำแนกตามกลุ่มอายุ

หากพิจารณาความไม่สอดคล้องทางการศึกษาจำแนกรายกลุ่มอายุ พบว่า ในกลุ่มแรงงานที่มีอายุมากจะมีแรงงานในกลุ่มที่ใช้ทักษะสูงกว่าวุฒิ (Under education) มากที่สุด โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ขณะที่สัดส่วนแรงงานกลุ่มที่ใช้ทักษะสูงกว่าวุฒิ (Under education) จะลดลงในกลุ่มแรงงานที่อยู่ในช่วงอายุน้อย โดยพบว่ากลุ่มแรงงานที่อยู่ในช่วงอายุตั้งแต่ 15 - 30 ปี จะสัดส่วนของแรงงานกลุ่มที่ใช้ทักษะต่ำกว่าวุฒิ (Over education) มากกว่าสัดส่วนแรงงานกลุ่มที่ใช้ทักษะสูงกว่าวุฒิ (Under education) และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องการเพิ่มขึ้นของการระดับการศึกษาที่ประชากรมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้น จากการมีระบบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี (ป.1 - ม.3) ซึ่งผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน จะต้องเรียนจนครบ 12 ปี ตามระยะเวลาที่หลักสูตรกำหนด ในขณะที่สัดส่วนแรงงานที่ใช้ทักษะสูงกว่าวุฒิ (Under education) ลดลงต่อเนื่อง ตามแผนภาพที่ 4.8

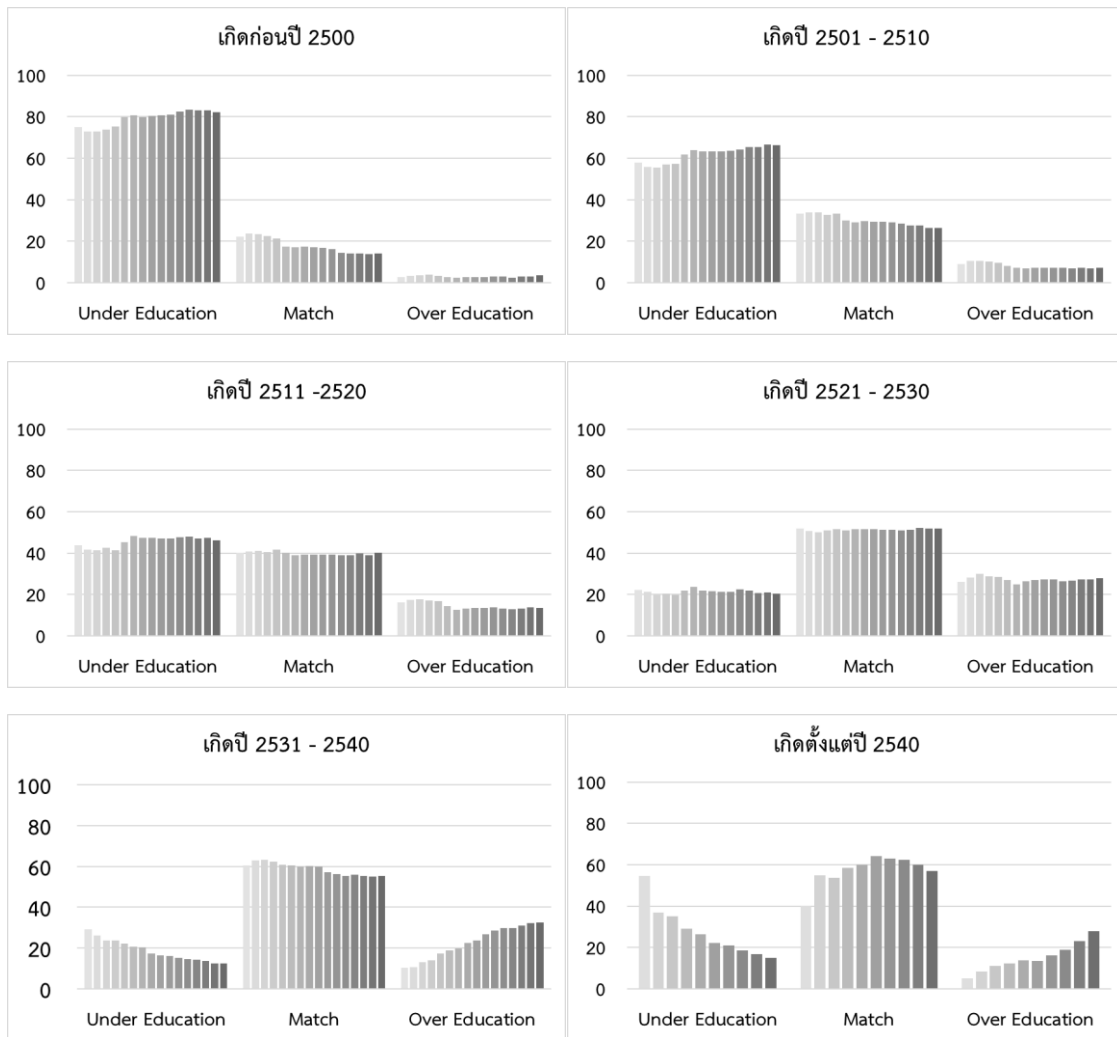
แผนภาพที่ 4.8 ความไม่สอดคล้องทางการศึกษา จำแนกตามช่วงอายุ

ที่มา: ข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประมวลผลโดยคณะผู้วิจัย

นอกจากนี้ หากพิจารณาจากผู้ที่เกิดก่อนปี 2500 ตามแผนภาพที่ 4.9 จะพบว่า ในกลุ่มแรงงานที่มีอายุมากจะความไม่สอดคล้องทางการศึกษานั้นคือเป็นกลุ่มที่ใช้ทักษะสูงกว่าวุฒิ (Under education) มากที่สุด โดยแรงงานที่เกิดระหว่างปี 2501 – 2510 จะมีสัดส่วนแรงงานในกลุ่มที่ใช้ทักษะสูงกว่าวุฒิ (Under education) ลดลง ส่วนในกลุ่มที่เกิดปี 2521 – 2530 จะมีจะสัดส่วนของแรงงานกลุ่มที่ใช้ทักษะต่ำกว่าวุฒิ (Over education) สูงสุดเมื่อเทียบกับกลุ่มอายุอื่นอยู่ที่ร้อยละ 27.7 ในปี 2565 นอกจากนี้ ยังมีสัดส่วนมากกว่าแรงงานกลุ่มที่ใช้ทักษะสูงกว่าวุฒิ (Under education) และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องระดับการศึกษาของประชากรที่สูงขึ้น ขณะที่ในกลุ่มที่เกิดปี 2531 - 2540 เป็นต้นไป ซึ่งถือเป็นกลุ่มที่เพิ่งเข้าสู่ตลาดแรงงานหรือเด็กจบใหม่ พบว่า มีสัดส่วนแรงงานกลุ่มที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าความต้องการ (Over education) เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยในปี 2565 มีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 32.4 เพิ่มขึ้นมาก จากร้อยละ 10.4 ในปี 2550 เช่นเดียวกับกลุ่มผู้เกิดหลังปี 2540 ที่มีสัดส่วนแรงงานกลุ่มที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าความต้องการ (Over education) เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 11.2 ในปี 2558 เป็นร้อยละ 28.0 ในปี 2565 แต่มีสัดส่วนแรงงานที่ตรงตามความต้องการลดลงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงหลังโควิด-19 สะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มปัญหาความไม่สอดคล้องของแรงงานที่มีมากขึ้น

แผนภาพที่ 4.9 ความไม่สอดคล้องทางการศึกษา จำแนกตามช่วงปีเกิด

ที่มา: ข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประมวลผลโดยคณะผู้วิจัย

4.2 การวิเคราะห์อุปสงค์ส่วนเกินของตลาดแรงงาน

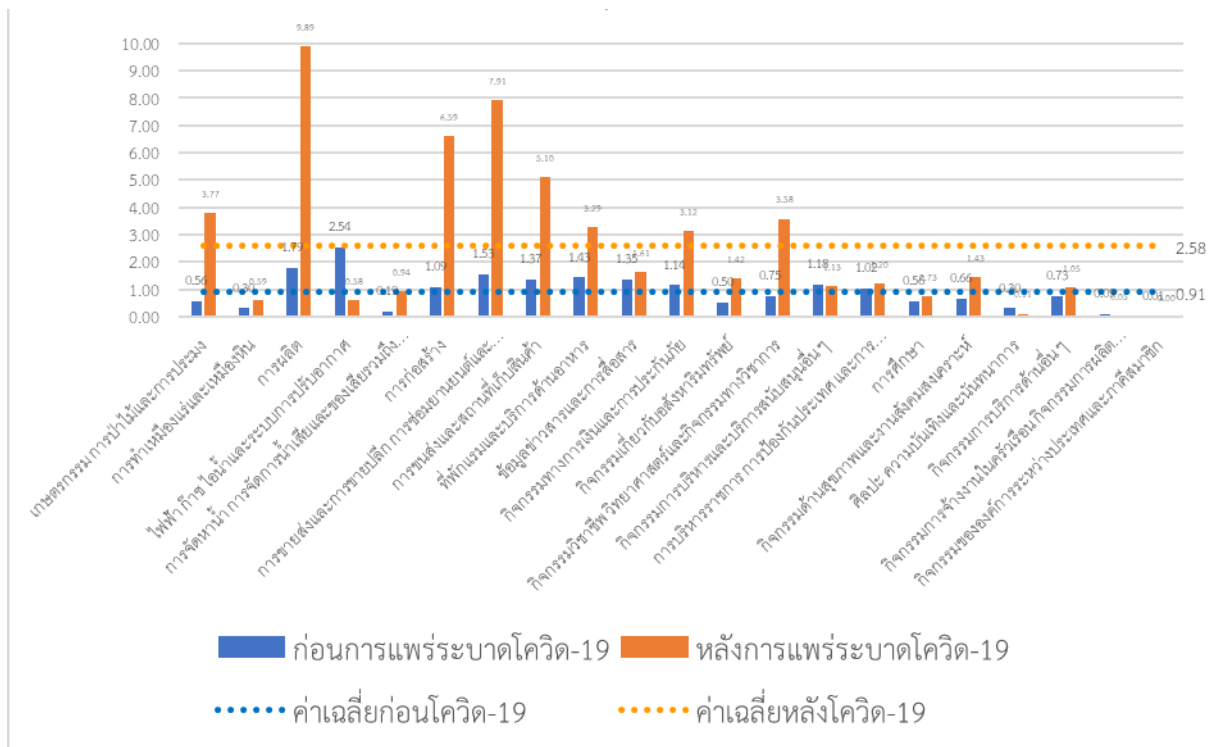
การศึกษาในส่วนนี้เป็นการใช้ข้อมูลสถิติความต้องการแรงงาน จากกองบริหารข้อมูลตลาดแรงงาน กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน⁹ เพื่อมาวิเคราะห์อุปสงค์ส่วนเกินของตลาดแรงงาน โดยใช้ข้อมูลตั้งแต่ปี 2559 ถึงปี 2566 ไตรมาสที่ 2 เพื่อศึกษาอุปสงค์แรงงานส่วนเกินในมิติต่าง ๆ ได้แก่ พื้นที่ อาชีพ กลุ่มอุตสาหกรรม และระดับการศึกษา ฐานข้อมูลดังกล่าวถือเป็นฐานข้อมูลหนึ่งของภาครัฐที่สามารถสะท้อนทิศทางของจำนวนตำแหน่งงานว่างที่ภาคธุรกิจมาประสานแจ้งต่อกรมการจัดหางานในแต่ละจังหวัด แต่อาจมีข้อจำกัดของช่วงเวลาที่มีแนวโน้มความเหลื่อม (Lagged) และไม่สามารถสะท้อนภาพตำแหน่งงานว่างและการบรรจุนทั้งหมดได้ในกรณีที่ภาคธุรกิจเอกชนบางส่วนไม่ได้มาแจ้งต่อกรมการจัดหางาน อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้จะทำให้สามารถเห็นทิศทางที่เกิดขึ้นของความต้องการแรงงานในแต่ละพื้นที่ได้

วิธีการศึกษาจะอาศัยการคำนวณสัดส่วนของตำแหน่งงานว่าง (ความต้องการแรงงาน) ต่อผู้สมัครงานที่ได้บรรจุน ทั้งนี้ หากสัดส่วนดังกล่าวมีค่ามากกว่า 1 หมายถึงตำแหน่งงานว่างมีมากกว่าผู้ที่ได้บรรจุน แสดงว่ามีตำแหน่งว่างที่ยังไม่ได้รับการบรรจุนทั้งหมด กล่าวคือนายจ้างไม่สามารถหาแรงงานมาทำงานในตำแหน่งที่ต้องการได้ ซึ่งนัยยะหนึ่งเป็นการสะท้อนถึงอุปสงค์แรงงานส่วนเกินในตลาด (Excess Demand) โดยค่าสัดส่วนดังกล่าวยังมีค่ามากจะสะท้อนถึงอุปสงค์ส่วนเกินของแรงงานที่สูงเช่นกัน

$$\text{สัดส่วนอุปสงค์แรงงานส่วนเกิน (Excess Demand)} : \frac{\text{ตำแหน่งงานว่าง}}{\text{ผู้สมัครงานที่ได้บรรจุน}} > 1$$

⁹ ฐานข้อมูลดังกล่าว ครอบคลุมเฉพาะ เฉพาะผู้ที่มาขึ้นทะเบียนกับกระทรวงแรงงานทั้งความต้องการแรงงานและการบรรจุน จึงทำให้ขาดข้อมูลจากบริษัทจัดหางานภาคเอกชน รวมถึงการรับสมัครงานโดยตรงของภาคเอกชน

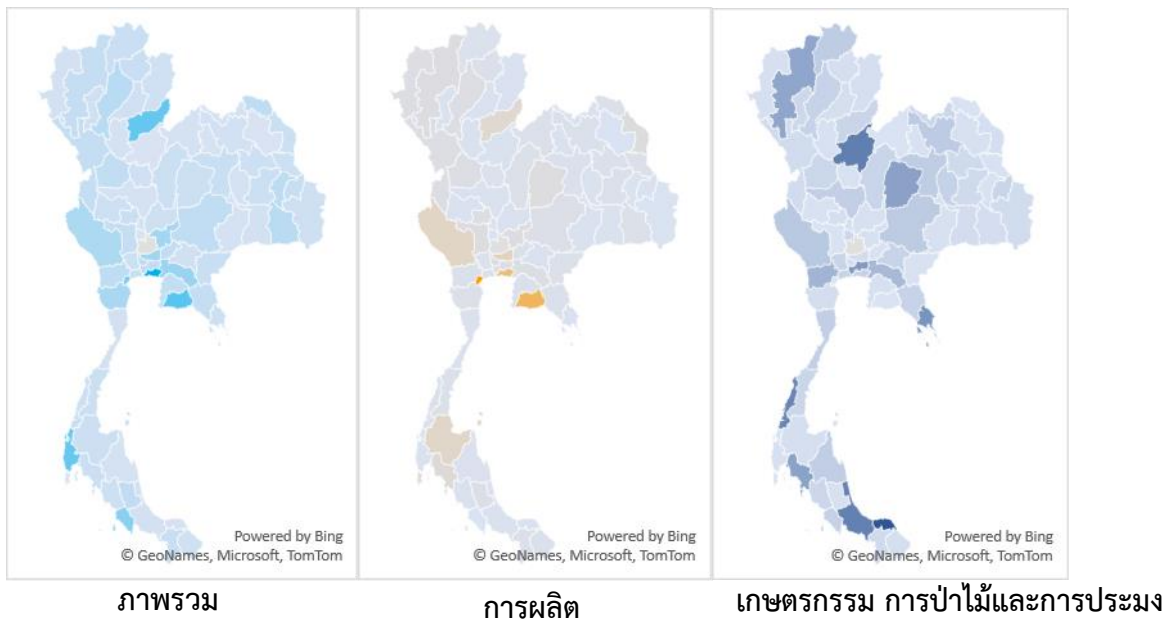
แผนภาพที่ 4.10 สัดส่วนอุปสงค์แรงงานส่วนเกิน จำแนกตามภาคการผลิต (TSIC 2552)

ที่มา: ข้อมูลกองบริหารข้อมูลตลาดแรงงาน กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน ประมวลผลโดยคณะผู้วิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามแผนภาพที่ 4.10 พบว่าสัดส่วนอุปสงค์แรงงานส่วนเกินของทุกสาขาการผลิตเพิ่มสูงขึ้นภายหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 โดยค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.58 เทียบกับ 0.91 ในช่วงก่อนการแพร่ระบาด โดยสาขาการผลิตที่มีอุปสงค์แรงงานส่วนเกินมากที่สุดในช่วงหลังการแพร่ระบาด ได้แก่ (1) ภาคการผลิต มีสัดส่วนอุปสงค์แรงงานส่วนเกินที่ 9.89 (2) ภาคการขายส่ง การขายปลีก และการซ่อมยานยนต์ (7.91) และ (3) ภาคการก่อสร้าง (6.59) ตามลำดับ

แผนภาพที่ 4.11 สัดส่วนอุปสงค์แรงงานส่วนเกิน จำแนกตามรายจังหวัด

ตารางที่ 4.1 จังหวัดที่มีสัดส่วนอุปสงค์แรงงานส่วนเกิน 5 อันดับแรก จำแนกตามกิจกรรมการผลิต

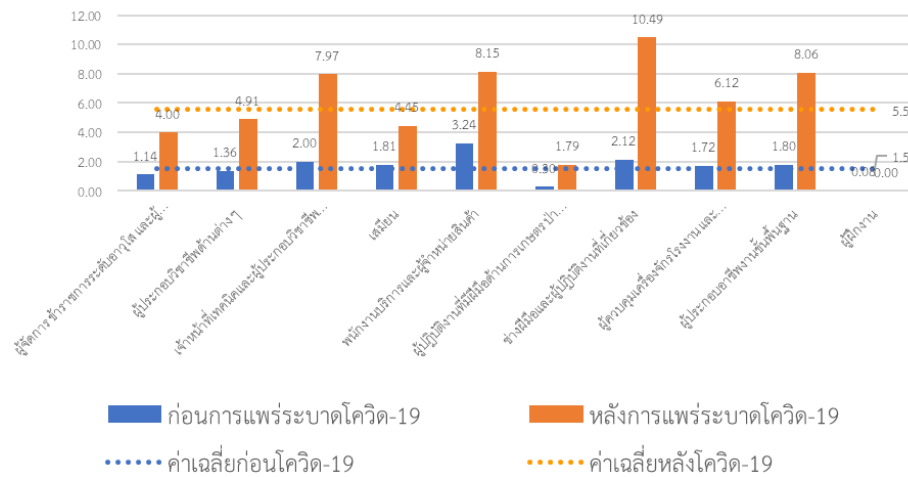
ภาพรวม	การผลิต	เกษตรกรรม การป่าไม้และการประมง	ที่พักแรมและบริการด้านอาหาร	ก่อสร้าง	การขายส่งและการขายปลีก การซ่อมยานยนต์และจักรยายนต์	การขนส่งและสถานที่เก็บสินค้า
1 สมุทรปราการ	สมุทรสงคราม	ปัตตานี	กำแพงเพชร	สมุทรปราการ	ฉะเชิงเทรา	ชลบุรี
2 ระยอง	ระยอง	พิษณุโลก	ฉะเชิงเทรา	ยะลา	ระยอง	ระยอง
3 อุดรดิตถ์	สมุทรปราการ	สงขลา	พิจิตร	กรุงเทพฯ	สมุทรปราการ	ฉะเชิงเทรา
4 พังงา	ปทุมธานี	ระนอง	นครราชสีมา	อุบลราชธานี	ชลบุรี	สมุทรปราการ
5 สมุทรสงคราม	กาญจนบุรี	ตราด	เชียงราย	มุกดาหาร	อุบลราชธานี	กาญจนบุรี

ที่มา: ข้อมูลกองบริหารข้อมูลตลาดแรงงาน กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน ประมวลผลโดยคณะผู้วิจัย

เมื่อพิจารณาสัดส่วนอุปสงค์แรงงานส่วนเกินรายจังหวัด พบว่าจังหวัดที่มีสัดส่วนอุปสงค์แรงงานส่วนเกินมากที่สุด 5 อันดับแรกได้แก่ จังหวัดสมุทรปราการ (21.51) ระยอง (13.15) อุดรดิตถ์ (11.91) พังงา (11.86) และสมุทรสงคราม (10.23) เมื่อพิจารณาเฉพาะภาคการผลิต การกระจายตัวของอุปสงค์แรงงานส่วนเกินจะอยู่ในภาคกลางและภาคตะวันออก เป็นสำคัญ โดยจังหวัด 5 ที่มีสัดส่วนอุปสงค์แรงงานส่วนเกินสูงสุด ได้แก่ จังหวัดสมุทรสงคราม (64.02) ระยอง (39.95) และสมุทรปราการ (32.14) ปทุมธานี (13.79) และกาญจนบุรี (12.82) ซึ่งถือเป็นพื้นที่จังหวัดที่เป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรม สะท้อนให้เห็นปัญหาการบรรจุนานที่ยังมีช่องว่างไม่สามารถดำเนินการได้ตรงตามความต้องการโดยเฉพาะในพื้นที่เขตโรงงานอุตสาหกรรม ขณะที่ภาคการขนส่งและสถานที่เก็บสินค้า พบว่าจังหวัดที่มีสัดส่วนอุปสงค์แรงงานส่วนเกิน 5 อันดับแรกได้แก่ จังหวัดชลบุรี (39.97) ระยอง (27.92) ฉะเชิงเทรา (18.09) สมุทรปราการ (14.94) และกาญจนบุรี (13.36)

โดยสามจังหวัดที่มีอุปสงค์ส่วนเกินมากที่สุด ได้แก่จังหวัดในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) รวมถึงจังหวัดข้างเคียง สำหรับจังหวัดที่มีสัดส่วนอุปสงค์แรงงานส่วนเกินสูงสุด 5 ลำดับแรกในภาคการผลิตที่สำคัญอื่น ๆ แสดงรายละเอียดตามตารางที่ 4.1

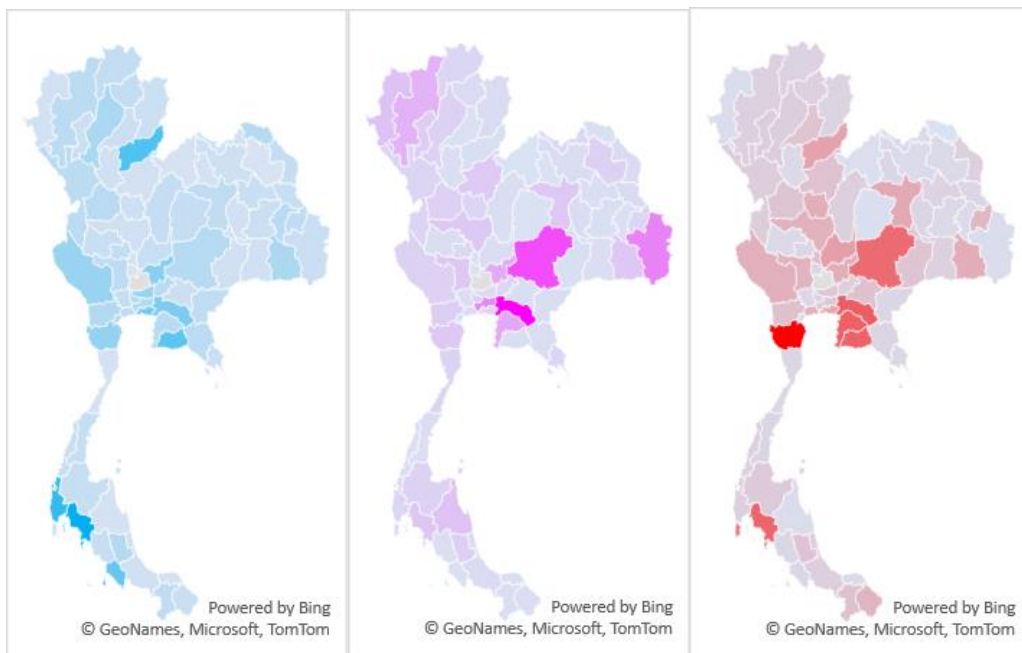
แผนภาพที่ 4.12 สัดส่วนอุปสงค์แรงงานส่วนเกิน จำแนกตามกลุ่มอาชีพ

แผนภาพที่ 4.12 แสดงสัดส่วนอุปสงค์แรงงานส่วนเกิน จำแนกตามกลุ่มอาชีพ จะพบว่าอุปสงค์แรงงานส่วนเกินของทุกกลุ่มอาชีพเพิ่มสูงขึ้นภายหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 โดยค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 5.59 เทียบกับ 1.56 ในช่วงก่อนการแพร่ระบาด กลุ่มอาชีพที่มีอุปสงค์แรงงานส่วนเกินมากที่สุด ได้แก่ (1) ช่างฝีมือและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง มีสัดส่วนอุปสงค์แรงงานส่วนเกินอยู่ที่ 10.49 (2) พนักงานบริการและผู้จำหน่ายสินค้า (8.15) และ (3) ผู้ประกอบอาชีพขั้นพื้นฐาน (8.06)

โดยเมื่อเปรียบเทียบช่วงก่อนและหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 พบว่า สัดส่วนอุปสงค์แรงงานส่วนเกินของทุกสาขาการผลิตเพิ่มสูงขึ้นภายหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 โดยค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.58 เทียบกับ 0.91 ในช่วงก่อนการแพร่ระบาด

แผนภาพที่ 4.13 สัดส่วนอุปสงค์แรงงานส่วนเกิน จำแนกตามกลุ่มอาชีพ รายจังหวัด

ภาพรวม

ช่างฝีมือและผู้
ปฏิบัติงานที่
เกี่ยวข้อง

พนักงานบริการและผู้
จำหน่ายสินค้า

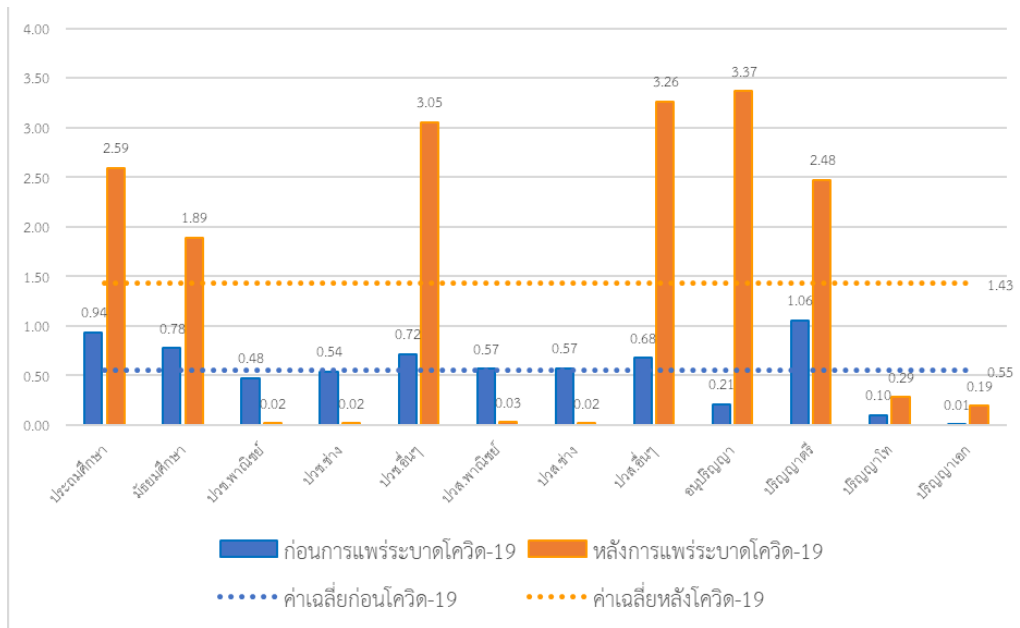
ตารางที่ 4.2 จังหวัดที่มีสัดส่วนอุปสงค์แรงงานส่วนเกิน 5 อันดับแรก จำแนกตามกลุ่มอาชีพ

รวม	ช่างฝีมือและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง	พนักงานบริการและผู้จำหน่ายสินค้า	เจ้าหน้าที่เทคนิคและผู้ประกอบวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับด้านต่าง ๆ	ผู้ประกอบการอาชีพงานพื้นฐาน	ผู้ควบคุมเครื่องจักรโรงงานและเครื่องจักร และผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ
1	กระบี่	ระยอง	ฉะเชิงเทรา	เพชรบุรี	สระบุรี
2	พังงา	ยะลา	นครราชสีมา	ฉะเชิงเทรา	ปทุมธานี
3	อุดรดิตถ์	เชียงใหม่	อุบลราชธานี	ชลบุรี	กาญจนบุรี
4	ระยอง	ชลบุรี	กรุงเทพฯ	ระยอง	นครราชสีมา
5	สตูล	ขอนแก่น	ชลบุรี	กระบี่	ฉะเชิงเทรา

ที่มา: ข้อมูลกองบริหารข้อมูลตลาดแรงงาน กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน ประมวลผลโดยคณะผู้วิจัย

ตารางที่ 4.2 แสดงจังหวัดที่มีสัดส่วนอุปสงค์แรงงานส่วนเกิน 5 อันดับแรก แยกตามกลุ่มอาชีพ โดยในภาพรวม จังหวัดที่มีสัดส่วนอุปสงค์แรงงานส่วนเกินได้แก่ จังหวัดกระบี่ (16.26) พังงา (12.62) อุดรดิตถ์ (10.76) ระยอง (9.89) และสตูล (9.17) ตามลำดับ

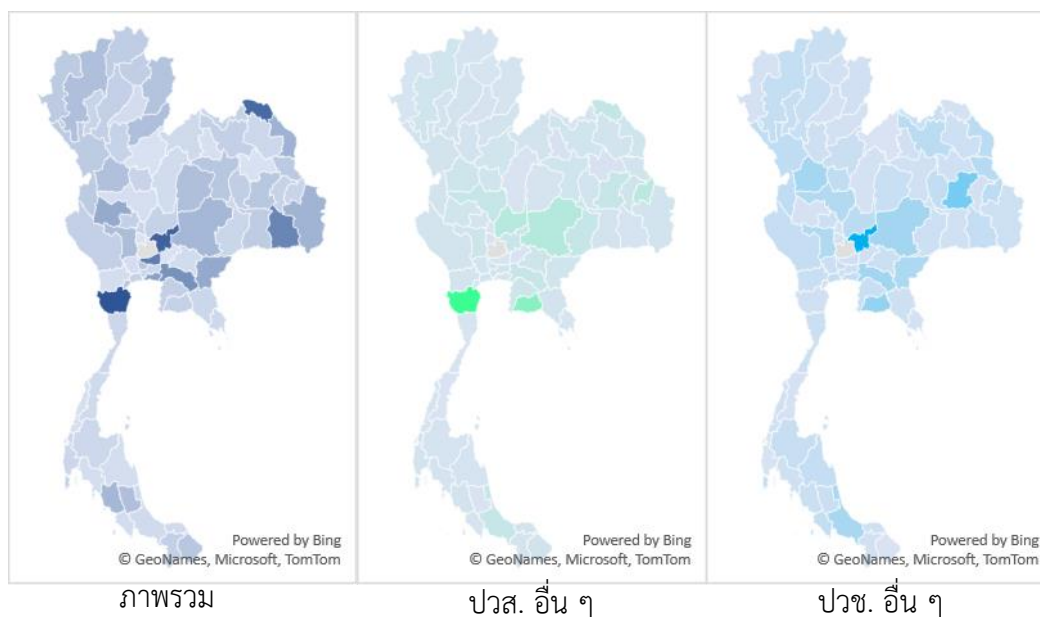
แผนภาพที่ 4.14 จังหวัดที่มีสัดส่วนอุปสงค์แรงงานส่วนเกิน 5 อันดับแรก จำแนกตามระดับการศึกษา

ที่มา: ข้อมูลกองบริหารข้อมูลตลาดแรงงาน กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน ประมวลผลโดยคณะผู้วิจัย

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาตามระดับการศึกษาพบว่า ระดับการศึกษาที่มีอุปสงค์แรงงานส่วนเกินมากที่สุด ได้แก่ (1) ระดับ ปวส. อื่น ๆ โดยมีสัดส่วนอุปสงค์แรงงานส่วนเกินที่ 1.88 (2) ระดับ ปวช. อื่น ๆ (1.81) และ (3) ระดับปริญญาตรี (1.72) ทั้งนี้ ค่าเฉลี่ยสัดส่วนอุปสงค์แรงงานส่วนเกินของทุกกลุ่มการศึกษาอยู่ที่ 0.97 โดยเมื่อเปรียบเทียบช่วงก่อนและหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 พบว่า สัดส่วนอุปสงค์แรงงานส่วนเกินของทุกระดับการศึกษาเพิ่มสูงขึ้นภายหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 โดยค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 1.43 เทียบกับ 0.55 ในช่วงก่อนการแพร่ระบาด สัดส่วนสูงสุด ได้แก่ (1) อนุปริญญา (3.37) (2) ระดับ ปวส. อื่นๆ (3.26) และ (3) ระดับ ปวช. อื่นๆ (3.05)

แผนภาพที่ 4.15 ความต้องการต่อการบรรจุจริง จำแนกรายจังหวัด

ตารางที่ 4.3 ความต้องการต่อการบรรจุจริง ของ 5 อันดับจังหวัด จำแนกรายประเภทกิจการ

	รวม	ปวส. อื่น ๆ	ปวช. อื่น ๆ	ปริญญาตรี	ประถมศึกษา	อนุปริญญา	มัธยมศึกษา
1	เพชรบุรี	เพชรบุรี	สระบุรี	ลพบุรี	สระแก้ว	เชียงใหม่	สระบุรี
2	สระบุรี	ระยอง	ร้อยเอ็ด	นครราชสีมา	เพชรบุรี	นนทบุรี	ศรีสะเกษ
3	บึงกาฬ	นครราชสีมา	ระยอง	ฉะเชิงเทรา	สระบุรี	ชลบุรี	บึงกาฬ
4	ปทุมธานี	ลพบุรี	ฉะเชิงเทรา	มหาสารคาม	ฉะเชิงเทรา	สมุทรปราการ	นครพนม
5	ศรีสะเกษ	อำนาจเจริญ	นครราชสีมา	สระบุรี	ชัยภูมิ	ภูเก็ต	พัทลุง

ที่มา: ข้อมูลกองบริหารข้อมูลตลาดแรงงาน กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน ประมวลผลโดยคณะผู้วิจัย

ตารางที่ 4.3 แสดงจังหวัดที่มีสัดส่วนอุปสงค์แรงงานส่วนเกิน 5 อันดับแรก แยกตามระดับการศึกษา โดยในภาพรวม จังหวัดที่มีสัดส่วนอุปสงค์แรงงานส่วนเกินมากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ จังหวัดเพชรบุรี (3.97) สระบุรี (3.64) บึงกาฬ (3.49) ปทุมธานี (3.04) และศรีสะเกษ (2.84) ตามลำดับ

4.3 ผลการประมาณการความไม่สอดคล้องทางการศึกษาของแรงงานต่อรายได้ของแรงงาน

การศึกษาในส่วนนี้จะเป็นการวิเคราะห์ผลกระทบของความไม่สอดคล้องทางการศึกษาของแรงงานต่อระดับรายได้ของแรงงาน โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจภาวะแรงงานของประชากรในไตรมาสที่ 3 ตั้งแต่ปี 2550 – 2565 ทั้งนี้ ระดับรายได้ที่ใช้ในการศึกษาจะเป็นรายได้ทั้งหมดทั้งเงินเดือน ค่าล่วงเวลา โบนัส รวมถึงเงินรายได้อื่น ๆ ของแรงงาน โดยจะเป็นการพิจารณาเฉพาะแรงงานที่มีค่าจ้าง แต่จะไม่ได้ครอบคลุมถึงแรงงานในกลุ่มผู้ประกอบการอิสระ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคเกษตรกรรมที่มีสัดส่วนแรงงานที่เป็นผู้ประกอบการอิสระสูง

การประเมินผลกระทบของการทำงานที่ไม่ตรงกับระดับการศึกษาต่อรายได้ของแรงงานสามารถประเมินผลโดยสมการต่อไปนี้

$$\ln Income_i = \beta_1 UnderEducation_i + \beta_2 OverEducation_i + Control_i + \varepsilon_i$$

$Income_i$ แสดงรายได้ของแรงงาน i โดย $UnderEducation_i$ แทนตัวแปรหุ่นโดยเท่ากับ 1 สำหรับแรงงานที่ทำงานในระดับที่สูงกว่าระดับการศึกษาของตน และ $OverEducation_i$ แทนตัวแปรหุ่นจะเท่ากับ 1 สำหรับแรงงานที่ทำงานในระดับที่ต่ำกว่าระดับการศึกษาของตน โดยมีตัวแปรควบคุม ($Control_i$) ประกอบด้วยจังหวัด ปีของข้อมูล เพศของแรงงาน พื้นที่ในและนอกเขตเทศบาล ระดับการศึกษาและอาชีพของแรงงาน

ตารางที่ 4.4 ผลการประมาณการความไม่สอดคล้องทางการศึกษาต่อรายได้ของแรงงาน

รายได้ของแรงงาน (Log of Income)				
	(1)	(2)	(3)	(4)
Under Education (β_1)	-0.401*** (0.0021)	-0.361*** (0.0020)	-0.350*** (0.0020)	-0.0219*** (0.0051)
Over Education (β_2)	0.0938*** (0.0023)	0.0683*** (0.0022)	0.0609*** (0.0022)	-0.129*** (0.0051)
Female			-0.0702*** (0.0018)	-0.190*** (0.0016)
Non- Municipality			-0.259*** (0.0018)	-0.0974*** (0.0016)
Year		✓	✓	✓
Province		✓	✓	✓
Education Level				✓
Occupation				✓
Constant	9.297*** (0.0014)	9.371*** (0.0047)	9.396*** (0.0048)	9.122*** (0.1140)
Observations	783,887	783,887	783,887	635,564
Adjusted R2	0.052	0.144	0.166	0.49

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บแสดง Robust Standard Errors คลัสเตอร์ที่ระดับจังหวัด * p < 0.1, ** p < 0.05, *** p < 0.01

จากผลการประมาณการในตารางที่ 4.4 คอลัมน์ที่ (1) เป็นการประมาณการโดยไม่มีตัวแปรควบคุม ขณะที่คอลัมน์ที่ (2) จะมีตัวแปรตัวควบคุมได้แก่ จังหวัดและปี และคอลัมน์ที่ (3) จะเพิ่มตัวแปรควบคุมได้แก่ เพศของแรงงาน และพื้นที่ของแรงงาน โดยจากผลการประมาณการ ในคอลัมน์ที่ (1) – (3) พบว่าแรงงานที่ทำงานสูงกว่าระดับการศึกษา (Under education) จะมีระดับรายได้ต่ำกว่าแรงงานที่ทำงานตรงกับระดับการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ ในทางกลับกัน แรงงานที่ทำงานในระดับที่ต่ำกว่าการศึกษาจะมีรายได้ที่สูงกว่าแรงงานที่ทำงานตรงกับระดับการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ

อย่างไรก็ตาม จากผลการวิเคราะห์ความไม่สอดคล้องทางการศึกษาต่ออาชีพ โดยแยกตามระดับการศึกษาและอาชีพในหัวข้อที่ 4.1 จะพบว่ามี ความแตกต่างกันออกไปในแต่ละกลุ่ม ส่งผลให้เมื่อประมาณการโดยรวมตัวแปรควบคุมด้านระดับการศึกษา ในคอลัมน์ที่ (4) จะแสดงผลที่แตกต่างจากคอลัมน์ที่ (1) – (3) โดยพบว่าระดับรายได้ของแรงงานที่ทำงานในระดับที่ต่ำกว่าการศึกษา (Over education) จะต่ำกว่าแรงงานที่ทำงานตรงกับระดับการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ แสดงว่าระดับการศึกษาและกลุ่มอาชีพมีผลต่อระดับรายได้ของกลุ่มแรงงานที่ทำงานในระดับที่ต่ำกว่าการศึกษา (Over education) ในการวิเคราะห์ลำดับต่อไป จึงมุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์ผลต่อรายได้ของแรงงานที่ทำงานไม่สอดคล้องกับระดับการศึกษา โดยจำแนกตามระดับการศึกษาและกลุ่มอาชีพ

ตารางที่ 4.5 ผลการประมาณการความไม่สอดคล้องทางการศึกษาต่อรายได้ของแรงงาน
จำแนกตามระดับการศึกษา

รายได้ของแรงงาน (Log of Income)					
	ไม่เกินประถมศึกษา (1)	มัธยมศึกษาตอน ปลาย สายสามัญ (2)	มัธยมศึกษาตอนปลาย สายอาชีวศึกษา (3)	อนุปริญญา สายอาชีวศึกษา (4)	ปริญญาตรีขึ้นไป (5)
Under Education (β_1)	0.165*** (0.0023)	0.177*** (0.0065)	0.435*** (0.0090)	0.0890*** (0.0124)	-
Over Education (β_2)	-	-0.266*** (0.0055)	0.132*** (0.0116)	-0.323*** (0.0064)	-0.4751*** (0.0033)
Female	-0.209*** (0.0022)	-0.142*** (0.0038)	-0.232*** (0.0070)	-0.193*** (0.0052)	-0.1596*** (0.0034)
Non- Municipality	-0.101*** (0.0022)	-0.107*** (0.0041)	-0.132*** (0.0075)	-0.0914*** (0.0055)	-0.1343*** (0.0038)
Year	✓	✓	✓	✓	✓
Province	✓	✓	✓	✓	✓
Constant	8.736*** (0.0060)	9.131*** (0.0103)	9.333*** (0.0159)	9.722*** (0.0152)	10.209*** (0.0079)
Observations	278,102	97,806	35,252	50,707	169,994
Adjusted R2	0.270	0.199	0.152	0.200	0.168

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บแสดง Robust Standard Errors คลัสเตอร์ที่ระดับจังหวัด * p < 0.1, ** p < 0.05, *** p < 0.01

จากตารางที่ 4.5 แสดงผลการประมาณผลความไม่สอดคล้องทางการศึกษาต่อรายได้ของแรงงาน แบ่งตามระดับการศึกษา พบว่ากลุ่มแรงงานที่ทำงานสูงกว่าระดับการศึกษา (Under education) จะมีรายได้สูงกว่าแรงงานที่ทำงานตรงกับระดับการศึกษา (Matched) ในทุกระดับการศึกษา ขณะที่ กลุ่มแรงงานที่ทำงานต่ำกว่าระดับการศึกษา (Over education) จะมีรายได้ต่ำกว่าแรงงานที่ทำงานตรงกับระดับการศึกษา ยกเว้นกลุ่มผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สายอาชีวศึกษา (ปวช.) ซึ่งรายได้ของกลุ่มที่ทำงานตรงกับระดับการศึกษาจะต่ำกว่ากลุ่มอื่น ๆ ทั้งนี้ ในภาพรวม สะท้อนให้เห็นว่า Mismatch Penalty จะเกิดขึ้นเฉพาะในกรณีของแรงงานที่ทำงานในระดับที่ต่ำกว่าทักษะของตนเองจึงมีระดับรายได้ที่ต่ำกว่าแรงงานในระดับการศึกษาเดียวกัน

ตารางที่ 4.6 ผลการประมาณการความไม่สอดคล้องทางการศึกษาต่อรายได้ของแรงงาน
จำแนกตามกลุ่มอาชีพ

กลุ่มอาชีพ	Under Education (β_1)	Over Education (β_2)	Observations
ผู้จัดการ ข้าราชการระดับอาวุโส และผู้บัญญัติกฎหมาย	-2.018*** (0.1230)	-	25,444

ผู้ประกอบการวิชาชีพด้านต่าง ๆ	-1.553***	(0.1080)	-		81,546
เจ้าหน้าที่เทคนิคและผู้ประกอบวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับด้านต่าง ๆ	-0.679***	(0.0639)	1.095***	(0.1750)	56,455
เสมียน	0.054	(0.2240)	0.636***	(0.0192)	57,093
พนักงานบริการ และผู้จำหน่ายสินค้า	-0.873***	(0.2830)	0.801***	(0.0125)	84,265
ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตร ป่าไม้ และประมง	-0.253***	(0.0245)	0.335***	(0.0465)	41,031
ช่างฝีมือและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง	-5.225***	(0.1800)	0.116	(0.1790)	91,257
ผู้ปฏิบัติการเครื่องจักรโรงงานและเครื่องจักร และผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ	0.470**	(0.1880)	0.983***	(0.1880)	73,789
ผู้ประกอบการอาชีพงานพื้นฐาน	-		0.517***	(0.0209)	124,684

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บแสดง Robust Standard Errors คลัสเตอร์ที่ระดับจังหวัด * p < 0.1, ** p < 0.05, *** p < 0.01

ตารางที่ 4.6 แสดงผลการประมาณการความไม่สอดคล้องทางการศึกษาต่อรายได้ของแรงงาน แบ่งกลุ่มอาชีพ พบว่ากลุ่มแรงงานที่ทำงานสูงกว่าระดับการศึกษา (Under education) จะมีรายได้ต่ำกว่าแรงงานที่ทำงานตรงกับระดับการศึกษา (Matched) ในทุกกลุ่มอาชีพ ยกเว้นเสมียน ขณะที่กลุ่มแรงงานที่ทำงานต่ำกว่าระดับการศึกษา (Over education) จะมีรายได้สูงกว่าแรงงานที่ทำงานตรงกับระดับการศึกษา สะท้อนให้เห็นว่านายจ้างมีการจ่ายค่าตอบแทนให้กับแรงงานที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าความจำเป็นในตำแหน่งนั้น ๆ

ทั้งนี้ จากผลการศึกษาทั้งด้านระดับการศึกษาและกลุ่มอาชีพ แสดงให้เห็นว่ากลุ่มแรงงานที่ทำงานต่ำกว่าระดับการศึกษา (Over education) จะได้รับค่าตอบแทนสูงกว่าแรงงานกลุ่มอื่น ๆ ในอาชีพเดียวกัน อย่างไรก็ตาม แรงงานกลุ่มดังกล่าวยังคงได้รับค่าตอบแทนน้อยกว่าผู้ที่จบการศึกษาในระดับเดียวกัน กล่าวคือ หากแรงงานสามารถหางานที่เหมาะสมกับระดับการศึกษาของตนจะได้รับค่าตอบแทนที่ดีกว่าการต้องไปทำงานในระดับการศึกษาที่ต่ำกว่าการศึกษา อย่างไรก็ตาม นายจ้างจะจ่ายค่าจ้างสำหรับแรงงานที่มีทักษะสูงกว่าความต้องการของกลุ่มอาชีพนั้นมากกว่ากลุ่มคนที่ทักษะตรงกับระดับอาชีพแต่มีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่า

จากตารางที่ 4.7 แสดงผลการประมาณการความไม่สอดคล้องทางการศึกษาต่อรายได้ของแรงงาน แบ่งตามสาขาการผลิต โดยในการศึกษานี้แบ่งออกเป็นสาขาเกษตรกรรม สาขาอุตสาหกรรม และสาขาบริการ โดยเมื่อเพิ่มตัวแปรควบคุมด้านสาขาการผลิต พบว่าทั้งแรงงานที่ทำงานในระดับที่ต่ำกว่าการศึกษา (Over education) และแรงงานที่ทำงานสูงกว่าระดับการศึกษา (Under education) จะมีรายได้ต่ำกว่าแรงงานที่ทำงานตรงกับระดับการศึกษา (Matched) เช่นเดียวกับผลการศึกษาในตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.7 ผลการประมาณการความไม่สอดคล้องทางการศึกษาต่อรายได้แรงงาน จำแนกตามสาขาการผลิต

รายได้ของแรงงาน (Log of Income)				
	รวม	เกษตรกรรม	อุตสาหกรรม	บริการ
	(1)	(2)	(3)	(4)

Under Education (β_1)	-0.0371***	0.0356	-0.0751***	-0.0387***
	(0.0051)	(0.0325)	(0.0111)	(0.0006)
Over Education (β_2)	-0.136***	-0.0606 *	0.00284	-0.155***
	(0.0051)	(0.0344)	(0.0113)	(0.0057)
Sector	✓			
Gender	✓	✓	✓	✓
Municipality	✓	✓	✓	✓
Education Level	✓	✓	✓	✓
Year	✓	✓	✓	✓
Province	✓	✓	✓	✓
Constant	8.318***	8.454***	8.647***	8.634***
	(0.0057)	(0.0369)	(0.0098)	(0.0070)
Observations	634,389	73,398	140,807	420,184
Adjusted R2	0.497	0.299	0.478	0.448

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บแสดง Robust Standard Errors * p < 0.1, ** p < 0.05, *** p < 0.01

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาแยกตามสาขาการผลิต พบว่าแรงงานในสาขาเกษตรกรรมที่ทำงานในระดับที่ต่ำกว่าการศึกษา (Over education) จะมีรายได้ต่ำกว่าแรงงานที่ทำงานตรงกับระดับการศึกษา ขณะที่แรงงานที่ทำงานสูงกว่าระดับการศึกษา (Under education) กลับไม่พบความแตกต่างของรายได้อย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่แรงงานในภาคอุตสาหกรรมที่ทำงานสูงกว่าระดับการศึกษา พบว่าจะมีระดับรายได้ต่ำกว่าแรงงานที่ทำงานตรงกับระดับการศึกษา แต่กลุ่มแรงงานที่ทำงานในระดับที่ต่ำกว่าการศึกษามีระดับรายได้ไม่แตกต่างจากแรงงานที่ทำงานตรงกับระดับการศึกษา ส่วนแรงงานในภาคบริการ พบว่าทั้งแรงงานที่ทำงานในระดับที่ต่ำกว่าการศึกษาและแรงงานที่ทำงานสูงกว่าระดับการศึกษาจะมีรายได้ต่ำกว่าแรงงานที่ทำงานตรงกับระดับการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ

4.4 ความไม่สอดคล้องของทักษะแรงงานต่อเศรษฐกิจมหภาค

การวิเคราะห์ในส่วนนี้จะพิจารณาผลกระทบของความไม่สอดคล้องของแรงงานในแต่ละจังหวัดต่อเศรษฐกิจ โดยในตารางที่ 4.8 เป็นการประมาณการความสัมพันธ์ของจังหวัดที่มีผลิตภัณฑ์มวลรวมในจังหวัดต่อความไม่สอดคล้องของแรงงาน โดยพบว่าเมื่อพิจารณาระดับรายได้ของแต่ละจังหวัดต่อความสอดคล้องทางการศึกษา (Pool Estimation) พบว่าจังหวัดที่มีผลิตภัณฑ์มวลรวมในจังหวัดสูงมีแนวโน้มที่สัดส่วนของแรงงานที่ทำงานต่ำกว่าระดับการศึกษา (Over education) เทียบกับจำนวนแรงงานทั้งหมดในสัดส่วนที่สูง ขณะที่จังหวัดที่มีแรงงานที่ทำงานสูงกว่าระดับการศึกษา (Under education) ในสัดส่วนที่สูงมีแนวโน้มที่จะมีผลิตภัณฑ์มวลรวมในจังหวัดในระดับที่ต่ำกว่า นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาจากผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อประชากรพบว่ามีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าจังหวัดที่มีระดับการพัฒนาสูงมีแนวโน้มที่ประชากรจะได้รับการศึกษาที่มากขึ้น แต่อาจไม่ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานอันนำไปสู่ปัญหาความไม่สอดคล้องทางระดับการศึกษาของแรงงาน

ตารางที่ 4.8 ความสัมพันธ์ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อสัดส่วนของแรงงานที่ทำงานไม่สอดคล้องกับระดับการศึกษา

	Real GPP				GPP per capita			
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
Under Education	-6.214*** (0.319)	-5.336*** (0.152)			-5.106*** (0.142)	-5.067*** (0.138)		
Over Education			11.09*** (0.724)	9.052*** (0.345)			8.773*** (0.342)	8.645*** (0.320)
Employment		1.085*** (0.018)		1.100*** (0.021)		0.107*** (0.016)		0.121*** (0.019)
Constant	14.14* ** (0.164)	-0.29 (0.273)	9.601*** (0.096)	-4.372*** (0.281)	14.01 *** (0.073)	12.56*** (0.239)	10.33*** (0.047)	8.683*** (0.261)

Year		√		√		√		√
------	--	---	--	---	--	---	--	---

Observations	1,150	1,150	1,150	1,150	1,150	1,150	1,150	1,150
Adjusted R2	0.322	0.784	0.224	0.7	0.527	0.556	0.34	0.377

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บแสดง Robust Standard Errors * p < 0.1, ** p < 0.05, *** p < 0.01

ที่มา: ข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประมวลผลโดยคณะผู้วิจัย

ทั้งนี้เพื่อประเมินผลกระทบของความสอดคล้องของแรงงานต่อเศรษฐกิจ จึงได้มีการประมาณการด้วยแบบจำลอง Panel Data รายจังหวัด อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร (LFS) เป็นข้อมูลแบบ Repeated cross section data จึงทำให้การสร้างฐานข้อมูลสำหรับการประมาณการจึงเป็นการใช้ค่าเฉลี่ยของแรงงานในจังหวัดต่าง ๆ ในไตรมาสที่ 3 ของปี 2550 ถึงปี 2565 เพื่อใช้ในการประมาณการ

$$Macro_{pt} = \beta_1 UnderEducation_{pt} + \beta_2 OverEducation_{pt} + \delta \Delta Employment_{pt} + Year_t + Province_p + \varepsilon_{pt}$$

แบบจำลองแบบ Panel Data ตามที่ปรากฏในสมการด้านบน แสดงการประมาณการความสัมพันธ์ระหว่างสัดส่วนของแรงงานที่ทำงานไม่สอดคล้องกับระดับการศึกษาต่อตัวแปรทางเศรษฐกิจมหภาค โดยใช้ข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร (LFS) ในการหาสัดส่วนของแรงงานที่ทำงานไม่สอดคล้องกับระดับการศึกษาต่อประชากรในจังหวัดทั้งหมด ทั้งการทำงานต่ำกว่าระดับการศึกษา (Over education) และการทำงานที่ต่ำกว่าระดับการศึกษา (Under education) สำหรับตัวแปรทางเศรษฐกิจมหภาคที่ใช้ในการศึกษา ($Macro_{pt}$) ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์มวลรวมในจังหวัดต่อประชากร (Gross Provincial Product per capita) และการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมในจังหวัดที่แท้จริง (Growth of Real Gross Provincial Product) โดยใช้ข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมในจังหวัดตั้งแต่ปี 2550 – 2564 โดย $Year_t$ และ $Province_p$ เป็นตัวแปรควบคุมสำหรับปี (t) และจังหวัด (p) ตามลำดับ นอกจากนี้ เนื่องจากจำนวนแรงงานมีผลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ เพื่อแยกผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงของแรงงานต่อเศรษฐกิจ จึงมีการใช้

ตัวแปรเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของการจ้างงานในแต่ละจังหวัด ($\Delta Employment_{pt}$) ในการประเมินร่วมด้วยเช่นกัน

ตารางที่ 4.9 ผลกระทบของความไม่สอดคล้องของระดับการศึกษาของแรงงานต่อเศรษฐกิจ

	Real GPP Growth		GPP per capita Growth	
	(1)	(2)	(3)	(4)
Under Education	-0.166*	-0.159*	-0.302***	-0.286***
	(0.0897)	(0.0881)	(0.106)	(0.105)
Over Education	-0.100	-0.0833	-0.272	-0.247
	(0.144)	(0.143)	(0.167)	(0.168)
Employment		0.0488*		0.0656**
		(0.0245)		(0.0299)
Year	✓	✓	✓	✓
Provincial FE	✓	✓	✓	✓
Observations	1,150	1,149	1,150	1,149

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บแสดงค่า *Standard errors* * p < 0.1, ** p < 0.05, *** p < 0.01

ตารางที่ 4.9 แสดงผลการประมาณการผลกระทบของความไม่สอดคล้องของระดับการศึกษาของแรงงานต่อเศรษฐกิจ สำหรับกลุ่มแรงงานทั้งหมด โดยในคอลัมน์ (1) – (2) แสดงผลกระทบของสัดส่วนของแรงงานที่ทำงานไม่สอดคล้องกับระดับการศึกษาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด จากผลการประมาณการพบว่าจังหวัดที่มีแรงงานที่ทำงานสูงกว่าระดับการศึกษา (Under education) ในสัดส่วนที่สูงมีแนวโน้มที่จะมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจลดลงอย่างมีนัยสำคัญ เช่นเดียวกับในคอลัมน์ที่ (3) และ (4) ที่แสดงให้เห็นว่าจังหวัดที่มีแรงงานที่ทำงานสูงกว่าระดับการศึกษา (Under education) ในสัดส่วนที่สูง มีแนวโน้มที่ผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อประชากรของจังหวัดจะขยายตัวได้ลดลง ทั้งนี้ จากผลการประมาณการยังแสดงให้เห็นว่าจังหวัดที่มีจำนวนแรงงานเพิ่มขึ้นมีแนวโน้มที่จะมีอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมที่แท้จริงและผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อประชากรที่สูงขึ้น นอกจากนี้ ยังได้ทำการประมาณการผลกระทบต่อเศรษฐกิจที่เกิดจากสัดส่วนของแรงงานที่ทำงานไม่สอดคล้องกับระดับการศึกษาในช่วงปีก่อนหน้า ($Mismatch_{p,t-1}$) โดยผลการประมาณการพบว่าสัดส่วนของแรงงานที่ทำงานไม่ตรงกับระดับการศึกษาไม่มีผลต่อตัวแปรทางเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญ

ทั้งนี้ เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบระยะยาวของความสอดคล้องของทักษะแรงงานต่อเศรษฐกิจมหภาค จึงมีการประมาณการด้วย Panel data cointegration ซึ่งในงานศึกษาของ Morgado และคณะ (2016) ได้มีการใช้วิธีการดังกล่าวในการประเมินผลกระทบของความไม่สอดคล้องแรงงานต่อเศรษฐกิจมหภาคของประเทศในภูมิภาคยุโรป โดยการประยุกต์วิธีการประมาณการ Pool Mean Estimator ตามวิธีของ Pesaran Shin และ Smith (1999)

ตารางที่ 4.10: ผลกระทบของความไม่สอดคล้องของระดับการศึกษาของแรงงานต่อเศรษฐกิจ

	Real GPP Growth		GPP per capita Growth	
	(1)	(2)	(3)	(4)
Long-Run Cointegrating Relationship				
Under Education	-77,330.1*** (10,583.2)	-116,736.5*** (19,892.8)	-210,337.2*** (47,058.6)	-332,638.3*** (49,236.6)
Over Education	-54,832.4*** (17,560.3)	-39,839.8 (29,143.2)	17,772.5 (82,647.9)	-142,061.5* (86,254.1)
Employment		0.101*** (0.0157)		0.139*** (0.0117)
Short-Run Relationship				
Under Education	14,424.0 (13,554.0)	-2,392.7 (12,747.9)	12,982.7 (24,394.0)	17,477.2 (25,954.2)
Over Education	-6,975.7 (15,669.6)	485.0 (12,955.7)	-54,149.3 (34,605.7)	-16,082.0 (35,366.8)
Employment		-0.00301 (0.00665)		0.00964 (0.0216)
Error Correction Term	-0.195*** (0.0251)	-0.142*** (0.0248)	-0.215*** (0.0226)	-0.204*** (0.0234)
Observations	1,073	1,073	1,073	1,073

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บแสดงค่า Standard errors * p < 0.1, ** p < 0.05, *** p < 0.01

ตารางที่ 4.10 แสดงผลการประมาณการผลกระทบของความไม่สอดคล้องของระดับการศึกษาของแรงงานต่อเศรษฐกิจโดยใช้วิธี Panel data cointegration พบว่าในระยะสั้นความไม่สอดคล้องในระดับการศึกษาของแรงงานจะไม่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ แต่ในระยะยาว พบว่าจังหวัดที่มีแรงงานที่ทำงานสูงกว่าระดับการศึกษา (Under education) ในสัดส่วนที่สูงจะมีแนวโน้มที่จะมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจลดลงอย่างมีนัยสำคัญ (คอลัมน์ 1-4) เช่นเดียวกับ จังหวัดที่มีแรงงานที่ทำงานต่ำกว่าระดับการศึกษา (Over education) ในสัดส่วนที่สูงจะมีแนวโน้มที่จะมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจในระยะยาวลดลงเช่นกัน (คอลัมน์ที่ (1) และ (4))

จากผลการวิเคราะห์ทั้งแบบจำลอง Fixed Effect Panel Data และ Cointegration panel data จึงสรุปได้ว่า ความไม่สอดคล้องในระดับการศึกษาของแรงงานส่งต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น ในการพัฒนาเศรษฐกิจให้สามารถขยายตัวได้อย่างต่อเนื่องในระดับใกล้เคียงกับศักยภาพเศรษฐกิจจึงจำเป็นต้องลดสัดส่วนของแรงงานที่มีการทำงานไม่สอดคล้องกับระดับการศึกษาลง นั่นคือ

ต้องให้ความสำคัญต่อการผลิตกำลังแรงงานให้สอดคล้องและตรงกับความต้องการของตลาดทั้งในระดับการศึกษาและทักษะฝีมือแรงงาน เพื่อช่วยสนับสนุนการขยายตัวของเศรษฐกิจในระยะต่อไป

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

5.1 สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาสถานการณ์ความไม่สอดคล้องของระดับการศึกษาของแรงงานตั้งแต่ปี 2550 ถึงปี 2565 พบว่าสัดส่วนแรงงานที่ทำงานตรงกับระดับการศึกษาเพิ่มมากขึ้น (Matched) และมีการทำงานที่สูงกว่าระดับการศึกษา (Under education) น้อยลง อย่างไรก็ตาม สัดส่วนแรงงานที่ทำงานต่ำกว่าระดับการศึกษา (Over education) เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของระดับการศึกษาของคนไทยในช่วงที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป ซึ่งเป็นกลุ่มแรงงานหลักที่เข้าสู่ตลาดแรงงานมีแนวโน้มที่จะทำงานที่ต่ำกว่าทักษะมากขึ้น โดยแนวโน้มดังกล่าวเกิดขึ้นในทุกสาขาการผลิต โดยเฉพาะในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ ขณะที่สัดส่วนแรงงานที่ทำงานสูงกว่าระดับการศึกษา (Under education) ยังคงสูงมากในภาคเกษตรกรรม ขณะเดียวกัน เมื่อพิจารณาในเชิงพื้นที่พบว่า จังหวัดในภาคกลางโดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีโรงงานอุตสาหกรรมมีสัดส่วนแรงงานที่ทำงานต่ำกว่าระดับศึกษาค่อนข้างมาก เช่นเดียวกับจังหวัดในภาคใต้โดยเฉพาะในจังหวัดที่มีการพึ่งพิงภาคบริการเป็นหลัก ในขณะที่จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเป็นพื้นที่ทำการเกษตรมีแรงงานที่ทำงานสูงกว่าระดับการศึกษาในสัดส่วนที่มาก

การศึกษานี้ยังวิเคราะห์ถึงความต้องการแรงงานส่วนเกินโดยอาศัยข้อมูลความต้องการแรงงานจากกรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงานซึ่งผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าในช่วงภายหลังวิกฤตโควิด-19 ตลาดแรงงานมีแนวโน้มที่จะเผชิญกับความต้องการแรงงานส่วนเกินมากขึ้นเนื่องจากยังไม่สามารถบรรจุนำได้ตรงตามความต้องการ โดยเฉพาะในภาคการผลิต ภาคการค้า และภาคการก่อสร้าง และหากพิจารณาตามระดับการศึกษาจะพบว่าส่วนใหญ่มีความต้องการแรงงานในระดับอาชีวศึกษาทั้งระดับประกาศนียบัตรชั้นสูง (ปวส.) และประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษา

นอกจากนี้ การศึกษายังชี้ให้เห็นว่าระดับรายได้ของแรงงานที่ทำงานไม่ตรงกับระดับการศึกษาทั้งกลุ่มที่ทำงานต่ำกว่าระดับการศึกษาและทำงานสูงกว่าระดับการศึกษา มีแนวโน้มที่จะได้รับรายได้ต่ำกว่าแรงงานที่ทำงานตรงกับระดับการศึกษา และเมื่อพิจารณารายพื้นที่แต่ละจังหวัดพบว่า ระดับการพัฒนาของจังหวัดมีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษาของแรงงาน โดยจังหวัดที่มีระดับผลิตภัณฑ์มวลรวมในจังหวัดสูงมีแนวโน้มที่จะมีแรงงานที่มีระดับการศึกษาสูงในสัดส่วนที่มากกว่าจังหวัดที่มีผลิตภัณฑ์มวลรวมในจังหวัดต่ำกว่า ส่งผลให้จังหวัดที่มีผลิตภัณฑ์มวลรวมในจังหวัดสูงมีสัดส่วนของแรงงานที่ทำงานต่ำกว่าระดับการศึกษาสูง (Over education) และผลการวิเคราะห์ทางเศรษฐมิติพบว่าความไม่สอดคล้องของแรงงานจะส่งผลกระทบต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจ ทั้งในระยะสั้นและในระยะยาว

ผลการศึกษานี้ยังแสดงให้เห็นว่าระดับรายได้ของแรงงานที่ทำงานไม่ตรงกับระดับการศึกษาทั้งกลุ่มที่ทำงานต่ำกว่าระดับการศึกษา (Over education) และทำงานสูงกว่าระดับการศึกษา (Under education) มีแนวโน้มที่จะได้รับรายได้ต่ำกว่าแรงงานที่ทำงานตรงกับระดับการศึกษา จากผลการศึกษาทั้งด้านระดับการศึกษาและกลุ่มอาชีพ แสดงให้เห็นว่ากลุ่มแรงงานที่ทำงานที่ใช้ทักษะต่ำกว่าระดับการศึกษา (Over education) จะได้รับการค่าตอบแทนที่สูงกว่าแรงงานกลุ่มอื่น ๆ ในอาชีพเดียวกัน อย่างไรก็ตาม แรงงานกลุ่มดังกล่าวยังคงได้รับค่าตอบแทนน้อยกว่าผู้ที่จบการศึกษาในระดับเดียวกัน แนวโน้มดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่านายจ้างต้องจ่ายค่าจ้างที่สูงขึ้นสำหรับแรงงานที่ทำงานต่ำกว่าระดับการศึกษาซึ่งสะท้อนถึงต้นทุนที่สูงขึ้นของผู้ประกอบการ ขณะเดียวกัน แรงงานที่ทำงานต่ำกว่าระดับการศึกษาก็ได้รับผลตอบแทนที่ต่ำกว่าที่ควรจะได้รับในกรณีที่สามารถทำงานในตำแหน่งงานที่สอดคล้องกับทักษะของตนเอง สะท้อนความสูญเสียของต้นทุนการศึกษาจากการศึกษาที่สูงขึ้นทั้งของแรงงานและในส่วนของงบประมาณในการจัดการศึกษา

ขณะเดียวกัน การศึกษานี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงการขาดความยืดหยุ่นของตลาดแรงงาน โดยสะท้อนจากแรงงานที่มีการทำงานที่ใช้ทักษะต่ำกว่าระดับการศึกษา (Over education) ที่ได้รับค่าตอบแทนที่ต่ำกว่าที่ควรจะได้รับ แต่ไม่สามารถโยกย้ายงานไปสู่ตำแหน่งงานที่เหมาะสมกับระดับการศึกษาซึ่งจะได้รับค่าตอบแทนที่สูงขึ้น ขณะเดียวกันนายจ้างก็ไม่สามารถหาแรงงานที่มีระดับการศึกษาตรงกับตำแหน่งที่ต้องการเช่นเดียวกัน

เมื่อพิจารณาในระดับพื้นที่ จะเห็นได้ว่าจังหวัดที่มีระดับเศรษฐกิจที่ดีกว่าจะมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาที่มากกว่า ในขณะที่เดียวกัน มีสัดส่วนของแรงงานที่ทำงานต่ำกว่าระดับการศึกษามากกว่าเช่นเดียวกัน ในทางกลับกัน จังหวัดที่มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ต่ำกว่าจะมีโอกาสการเข้าถึงการศึกษาที่น้อยกว่า และมีสัดส่วนแรงงานที่ทำงานสูงกว่าระดับการศึกษามากกว่าเช่นกัน ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะส่งผลกระทบต่อ การขยายตัวทางเศรษฐกิจของจังหวัดและสะท้อนถึงการขาดความยืดหยุ่นในการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างจังหวัด ทั้งจากปัจจัยด้านอุปสงค์ของแรงงาน ปัจจัยค่าจ้าง รวมถึงต้นทุนของการเคลื่อนย้ายของแรงงาน

5.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สถานการณ์ความไม่สอดคล้องทางการศึกษาในตลาดแรงงานของไทยเป็นประเด็นความท้าทายที่สำคัญต่อเศรษฐกิจไทย ภายใต้ข้อจำกัดของโครงสร้างประชากรไทยที่เข้าสู่สังคมผู้สูงวัยแบบสมบูรณ์ การยกระดับผลิตภาพการผลิตของแรงงานและการพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของแรงงานถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญยิ่งในการช่วยสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจในระยะต่อไป โดยต้องมุ่งเน้น

(1) การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการแรงงานของภาคการผลิต (Demand driven) โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานในอุตสาหกรรมและบริการเป้าหมายในอนาคต ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการจัดทำฐานข้อมูลอย่างเป็นระบบและครบถ้วนเพื่อเชื่อมโยงสาขาการศึกษา ระดับการศึกษาของสถาบันการศึกษาทั้งสายสามัญและสายอาชีพ และข้อมูลทักษะในแต่ละวิชาชีพในตลาดแรงงานที่ต้องการ เพื่อที่จะสามารถผลิตและยกระดับทักษะฝีมือแรงงานให้สอดคล้องตรงตามความต้องการของตลาด

(2) การยกระดับคุณภาพของสถาบันการศึกษาสายอาชีพให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และเป็นทางเลือกให้กับนักเรียนนักศึกษาในการเลือกศึกษาในสิ่งที่ตนถนัดและตลาดแรงงานต้องการ โดยอาศัยการสร้างร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา ภาครัฐ และภาคเอกชน ควบคู่ไปกับการปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้ปกครองต่อการเรียนในสายอาชีพ ขณะเดียวกัน ควรมีการส่งเสริมให้เกิดการปรับเปลี่ยนและยกระดับทักษะของแรงงานภายหลังจากที่จบการศึกษาแล้ว เพื่อให้สอดคล้องกับตำแหน่งงานในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคส่วนที่มีการจ้างงานผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่าทักษะที่ต้องการ

(3) การสร้างแรงจูงใจให้กับแรงงานโดยการกำหนดค่าตอบแทนแรงงานในสาขาอาชีพและทักษะฝีมือที่ขาดแคลน/มีความต้องการของตลาดแรงงานให้สะท้อนความสามารถที่แท้จริง รวมถึงการให้ข้อมูลแก่ผู้เข้ารับการศึกษาอย่างครบถ้วนถึงแนวโน้มผลตอบแทนในแต่ละอาชีพ เพื่อประกอบการตัดสินใจด้านการศึกษา

(4) การเพิ่มความยืดหยุ่นให้กับตลาดแรงงานและภาคการผลิต เพื่อส่งเสริมให้แรงงานในภาคและพื้นที่ซึ่งมีการจ้างงานแรงงานที่มีระดับการศึกษาไม่สอดคล้องกับทักษะในสัดส่วนที่มาก สามารถย้ายไปสู่ภาคส่วนรวมถึงพื้นที่ที่มีตำแหน่งงานที่สอดคล้องกับระดับการศึกษาของตนเอง

(5) การส่งเสริมการปรับใช้ระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit bank) ในสถาบันการศึกษาที่เปิดโอกาสให้นักเรียนนักศึกษาสามารถสะสมความรู้ ประสบการณ์ และการอบรมเพื่อใช้ประกอบการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

บรรณานุกรม

- ชญาณี ชวะโนทย์. (2563). ความไม่สอดคล้องทางการศึกษากับความเหลื่อมล้ำของค่าจ้างแรงงานไทย. สัมมนาวิชาการ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประจำปี 2563 ครั้งที่ 42. น.264-340.
- ปฐมมาวดี บรรจุทรัพย์. (2562). ความไม่สอดคล้องทางการศึกษาและผลต่อ รายได้ในตลาดแรงงานไทย. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2561.
- พิริยะ ผลพิรุฬห์, เดือนฉาย กองเงิน และกชชญาณ์ เกลาัดดา. (2559). ความไม่สอดคล้องทางการศึกษาและผลกระทบต่อตลาดแรงงานไทย. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, พัฒนาการเศรษฐกิจ ปรีพรรณ ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม 2559), น.118-150.
- วิชชุลดา เจนเกียรติฟู. (2560). ความไม่สอดคล้องในตลาดแรงงานด้านการศึกษา (Overeducation). กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน, ธันวาคม 2560. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ตุลาคม 2561. https://www.doe.go.th/prd/assets/upload/files/vgnew_th/dc79729d1271d642cec16308cb40009f.pdf
- สมชัย จิตสุชน และคณะ. (2560).โครงการการศึกษาตลาดแรงงานไทยเพื่อยกระดับคุณภาพแรงงานและผลักดันประเทศให้พ้นกับดักรายได้ปานกลาง: รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ (No. 54557). สำนักงานคณะกรรมการ ส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2553). การจัดประเภทอาชีพตามมาตรฐานสากล ฉบับแปลจาก International Standard Classification of Occupation: ISCO-08. กลุ่มมาตรฐานสถิติ สำนักบริหารจัดการระบบสถิติ สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2554). ตัวอย่างอาชีพตามการจัดประเภทอาชีพตามมาตรฐานสากล (ฉบับแปลจาก International Standard Classification of Occupation: ISCO-08). ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1. กลุ่มมาตรฐานสถิติ สำนักบริหารจัดการระบบสถิติ สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- Anneleen Vandeplas & Anna Thum-Thysen, 2019. "Skills Mismatch and Productivity in the EU," European Economy - Discussion Papers 2015 - 100, Directorate General Economic and Financial Affairs (DG ECFIN), European Commission.
- Basnett, Yurendra and Sen, Ritwika. What do empirical studies say about economic growth and job creation in developing countries? Overseas Development Institute, September 2013.
- Fraser Summerfield & Ioannis Theodossiou (2017) "The Effects Of Macroeconomic Conditions At Graduation On Overeducation," Economic Inquiry, Western Economic Association International, vol. 55(3), pages 1370-1387, July.
- James Ted McDonald & M. Rebecca Valenzuela, 2009. "The Impact of Skill Mismatch among Migrants on Remittance Behaviour," Social and Economic Dimensions of an Aging Population Research Papers 242, McMaster University.

- Kapsos, S. (2005). The Employment Intensity of Growth: Trends and Macroeconomic Determinants. Employment Strategy Papers 12, Geneva: ILO.
- Khan, A. R. (2007). Growth, employment and poverty: An analysis of the vital nexus based on some recent UNDP and ILO/SIDA studies. United Nation.
- McGuinness, S., Pouliakas, K., & Redmond, P. (2017). How Useful Is the Concept of Skills Mismatch? Geneva: International Labour Organization (ILO). https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/---ifp_skills/documents/publication/wcms_552798.pdf
- Manacorda, M., & Petrongolo, B. (1999). Skill mismatch and unemployment in oecd countries marco manacorda. *Economica*, 66(262), 181-207
- Matsumoto, M. & Bhula-or, R. (2018). “Problem of skills mismatch in Asia and the Pacific: How useful are the existing measurement for future skills strategies?” in *Skills and the Future of Work: Strategies for inclusive growth in Asia and the Pacific*, edited by Akiko Sakamoto and Johnny Sung, ILO publications.
- McGowan, M. A., & Andrews, D. (2015). Labour market mismatch and labour productivity: Evidence from PIAAC data.
- Melamed, C., Hartwig, R. and Grant, U. (2011). Jobs, growth and poverty: what do we know, what don't we know, what should we know? Background Paper. London: Overseas Development Institute.
- Morgado, A., Sequeira, T. N., Santos, M., Ferreira-Lopes, A., & Reis, A. B. (2016). Measuring labour mismatch in Europe. *Social Indicators Research*, 129, 161-179.
- Nieto, S., & Ramos, R. (2017). Overeducation, skills and wage penalty: Evidence for Spain using PIAAC data. *Social Indicators Research*, 134, 219-236.
- Nikolov, A., Nikolova, D., Ganev, P., & Aleksiev, Y. (2018). Skills mismatches: An impediment to the competitiveness of EU businesses. Bruxelles: European Economic and Social Committee.
- OECD (2016), *Getting Skills Right: Assessing and Anticipating Changing Skill Needs*, OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264252073-en>
- Office for Official Publications of the European Communities. (2010). *Implications of demographic change for vocational education and training in the EU*. Luxembourg.
- Paweenawat, S. W., Ayudhya, C. D. N., Wasi, N., Treeratpituk, P., & Nittayo, C. (2019). Have We Reached Our Potential? A Perspective from Worker-and Firm-Level Data. In *Symposium Paper 2019*. Bank of Thailand.

- Paweenawat, S. W., & Liao, L. (2022). Parenthood penalty and gender wage gap: Recent evidence from Thailand. *Journal of Asian Economics*, 78, 101435.
- Paweenawat, S. W., & Liao, L. (2022). Brain over Brawn: Job Polarization, Structural Change, and Skill Prices (No. 189). Puey Ungphakorn Institute for Economic Research.
- Pesaran, M. H., Shin, Y., & Smith, R. P. (1999). Pooled mean group estimation of dynamic heterogeneous panels. *Journal of the American statistical Association*, 94(446), 621-634.
- Restrepo Ramos, F. D. (2015). Incidental vocabulary learning in second language acquisition: A literature review. *Profile Issues in Teachers' Professional Development*, 17(1), 157-166. <http://dx.doi.org/10.15446/profile.V17n1.43957>.
- Sala, G. (2011). Approaches to skills mismatch in the labour market: A literature review. *Papers: revista de sociologia*, 96(4), 1025-1045.
- Satimanon, T. (2017). Thailand's Labor Mismatch: Contemporary Situations and Solutions. *NIDA Case Research Journal*, 9(1), 1-38. Retrieved from <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/NCRJ/article/view/99851>
- Senkrua, A. (2015). The Mismatch in Thai labor market: Overeducation. (Doctor of Philosophy (Economics), School of Development Economics, National Institute of Development Administration).
- Stoevska, V. (2017). Qualification and Skill Mismatch: Concepts and Measurement. ILO International Conference on Jobs and Skills Mismatch, May 11-12, 2017; Geneva, Switzerland.
- UNESCO. (1997). *International Standard Classification of Education*. Boston, MA: Springer US.
- Wasi, N., Paweenawat, S. W., Ayudhya, C. D. N., Treeratpituk, P., & Nittayo, C. (2019). *Labor Income Inequality in Thailand: the Roles of Education, Occupation and Employment History*. Bangkok: Puey Ungphakorn Institute for Economic Research.